

Maa- ja metsätalous-
ministeriö

SAIMAANNORPPA JA KALASTUS -TYÖRYHMÄ

Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUKSEN JULKAISUJA 2021:1

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021:1

Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti

Maa- ja metsätalousministeriö Helsinki 2021

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

© 2021 tekijät ja maa- ja metsätalousministeriö

ISBN pdf: 978-952-366-393-0

ISSN pdf: 1797-397X

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu 2021:1

Julkaisija Maa- ja metsätalousministeriö

Tekijä/t Saimaannorppa ja kalastus -työryhmä

Kieli suomi

Sivumäärä

58

Tiivistelmä

Saimaannorppakanta on kasvanut 2000-luvulla noin 240 yksilöstä noin 420–430 yksilöön. Saimaannorpan suojelustrategiassa on asetettu välitavoitteeksi, että talvikannan koko kasvaa vähintään 400 yksilöön vuoteen 2025 mennessä. Vaikka välitavoite saavutettiin kuusi vuotta etuajassa, on tarpeen jatkaa suojelutyötä.

Kalastusrajoitusalueen pinta-alan merkittävät laajentumiset vuosina 2011 ja 2016 sekä rajoitusalueen yhtenäistäminen aukottomaksi ovat vähentäneet saimaannorppien pyydyskuolleisuutta sekä lisänneet kannan kasvunopeutta ja syntyvyyttä. Uusilla pesimäalueilla vapaaehtoinen sopimusmenettely on turvannut kuuttien elossa säilymisen. Ympärivuotinen pyydystyypirajoitus on osoittautunut toimivaksi ja aikuisia norppia jää kalanpyydyksiin harvoin.

Syntyneiden kuuttien määrään suhteutettuna kuuttien havaittu kalanpyydyskuolleisuus on laskenut. Kevään ja alkukesän verkkokalastuskiellon vaikutuksesta kuuttien kokonaiskuolleisuus on vähentynyt, mutta osa kuolleisuudesta on siirtynyt verkkokalastuksen rajoitusajalta heinäkuulle. Rajoitusalueella ei havaittu kuolleen yhtään kuuttia tai aikuista norppaa verkkokalastuskiellon aikana.

Työryhmä teki kaikkiaan 35 toimenpide-esitystä. Työryhmän esityksen lähtökohtana on turvata saimaannorppakannan kasvu suojelustrategian tavoitteiden mukaisesti. Samalla pyritään mahdollistamaan sekä kaupallinen että vapaa-ajan kalastus. Rajoitusaluetta esitetään laajennettavaksi 300 km² aikaisempaan asetukseen nähden. Lisäksi sopimuksilla pyritään laajentamaan kalastusrajoitusaluetta 212 km² asetuksen reuna-alueilla. Kalastusrajoitukset säilyisivät pääasiassa ennallaan. Työryhmä ei tehnyt esitystä kevään ja alkukesän verkkokalastuskiellon pituudesta vaan laati asiasta vaikutusarvioinnin.

Työryhmä esittää useita tutkimus- ja selvityshankkeita sekä tiedotuksen ja valvonnan kehittämistoimia. Työryhmä esittää myös sopimuskorvausten ja kaupallisille kalastajille maksettavien korvausten tason nostoa.

Asiasanat saimaannorppa, kalastus, kalastuspolitiikka, suojelu

ISBN PDF 978-952-366-393-0

Asianumero

ISSN PDF 1797-397X

Hankenumero MMM032:00/2019

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-393-0>

Rapport från arbetsgruppen Saimenvikaren och fisket

Jord- och skogsbruksministeriets publikationer 2021:1

Utgivare Jord- och skogsbruksministeriet

Författare Arbetsgruppen Saimenvikaren och fisket

Språk finska

Sidantal

58

Referat

På 2000-talet har saimenvikaren ökat i antal från cirka 240 till omkring 420-430. Enligt delmålet i strategin för skydd av saimenvikaren ska vinterpopulationen öka till minst 400 individer före 2025. Trots att delmålet uppnåddes sex år i förväg, är det nödvändigt att fortsätta skyddsarbetet.

Det åren 2011 och 2016 utvidgade fiskebegränsningsområdet som nu också är enhetligare har lett till att allt färre saimenvikare dör i fiskeredskap, ökat nativiteten och hjälpt populationen att växa snabbare. På de nya områden där saimenvikaren bygger bo har de frivilliga avtalen hjälpt kutarna att hålla sig vid liv. Att begränsa fisket med redskap av viss typ året om har visat sig fungera bra och vuxna vikare fastnar sällan i fångstredskapen.

I förhållande till antalet födda kutar ser det ut att antalet kutar som dött i fångstredskap har minskat. På grund av förbudet mot nätfiske på våren och försommaren har antalet döda kutar totalt sett sjunkit, men en del av kutarna har dött i juli i stället. Inom begränsningsområdet upptäcktes inte en enda död kut eller vuxen vikare under tiden för nätfiskeförbudet.

Arbetsgruppen lade fram sammanlagt 35 åtgärdsförslag. Förslagen går ut på att trygga saimenvikarpopulationens tillväxt i enlighet med målen i skyddsstrategin. Samtidigt vill man möjliggöra både kommersiellt fiske och fritidsfiske. Det föreslås att begränsningsområdet utvidgas med 300 km² jämfört med den tidigare förordningen. Genom avtalen vill man dessutom utvidga området med fiskebegränsningar med 212 km² i de randområden som omfattas av förordningen. Fiskebegränsningarna förblir i huvudsak oförändrade. Arbetsgruppen lade inte fram något förslag om längden på förbudet mot nätfiske på våren och försommaren, utan tog fram en konsekvensbedömning.

Arbetsgruppen föreslår flera forsknings- och utredningsprojekt samt åtgärder för att utveckla informationen och övervakningen. Gruppen föreslår också större ersättningar för avtal samt till kommersiella fiskare.

Nyckelord saimenvikare, fiske, fiskepolitik, skydd

ISBN PDF 978-952-366-393-0

Ärendenummer

ISSN PDF 1797-397X

Projektnummer MMM032:00/2019

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-393-0>

Final report of the working group on Saimaa ringed seal and fishing

Publications of the Ministry of Agriculture and Forestry 2021:1

Publisher Ministry of Agriculture and Forestry

Authors Working group on Saimaa ringed seal and fishing

Language Finnish

Pages

58

Abstract

Since 2000 the Saimaa ringed seal population has grown from about 240 individuals to 420–430 individuals. The interim target set in the strategy for the protection of Saimaa ringed seal was a growth in the winter population to at least 400 individuals by 2025. Even if this milestone was reached six years ahead of time, work on the protection of Saimaa ringed seal must continue.

The significant increase in the surface area covered by fishing restrictions in 2011 and 2016, and better connectivity of this area so that there are no gaps, have reduced the trap mortality of Saimaa ringed seals and increased the growth and birth rate of the population. In new breeding areas the voluntary contract procedure has ensured the survival of pups. The restriction on fishing gear round the year has worked very well and adult seals are seldom caught in fish traps.

Relative to the number of pups born, the observed fish trap mortality of pups has decreased as well. The ban on net fishing in the spring and early summer has reduced the total mortality of pups, but now more pups may die in July when fishing with nets is not banned. In the area covered by the restrictions, no pups or adults were found dead during the time when the ban on net fishing was in force.

The working group presents a total of 35 proposals for measures. The key aim of the proposals is to ensure that the Saimaa ringed seal population grows in accordance with the targets set in the protection strategy, while at the same time allowing both commercial and recreational fishing. The area covered by the fishing restrictions is proposed to be extended by 300 km² from that in the present Government Decree. In addition to this, efforts should be made to increase the area covered by the restrictions by 212 km² through voluntary contracts in areas adjacent to the boundaries of the area covered by the Decree. For the most part, the restrictions on fishing would be the same as before. The working group did not give a proposal regarding the length of the period in the spring and early summer when net fishing is banned but conducted an impact assessment on the matter.

The working group proposes several research and analysis projects and development measures related to communication and supervision. The working group also proposes that the compensations paid under the contracts and to commercial fishers could be higher.

Keywords Saimaa ringed seal, fishing, fishing policy, protection

ISBN PDF 978-952-366-393-0

Reference number

ISSN PDF 1797-397X

Project number MMM032:00/2019

URN address <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-393-0>

Sisältö

MAA- JA METSÄTALOUSHALLITUKSELLE	7
1 Johdanto	9
2 Saimaannorppakannan kehitys ja nykytila	12
2.1 Saimaannorppakantaan kohdistuva kalanpyydyskuolleisuus	16
3 Saimaan kalatalous	19
3.2 Vapaa-ajankalastus	22
3.2.1 Kalastajamäärät	22
3.2.2 Kalastusvuorokaudet	23
4 Sopimusmenettely ja korvaukset	28
4.1 Sopimukset kalastuksen rajoittamisesta	28
4.2 Korvaukset kaupallisille kalastajille	29
5 Keskustelutilaisuuksien ja mielipidekyselyn tulokset	31
6 Kalastusrajoitusten vaikutusten ja riittävyyden arviointi	34
6.1 Vaikutukset saimaannorppakannan kehitykseen	36
6.2 Rajoitusalueen yhtenäisyys ja koon riittävyys	36
6.3 Kalastusrajoitusten vaikutukset saimaannorppakannan suojelussa rajoitusalueella	39
6.4 Vaikutukset kalatalouteen ja kotimaisen kalan käyttöön	40
6.4.1 Kaupallinen kalastus	40
6.4.2 Vapaa-ajankalastus	42
6.5 Vaikutusarviointi verkkokalastuskiellon ajallisesta pituudesta	43
7 Työryhmän toimenpide-esitykset	46
7.1 Kalastuksen rajoittaminen ja pyydysten kehittäminen	47
7.2 Kalastuksen valvonta ja tiedotus	52
7.3 Korvaukset vesialueen omistajille ja kaupallisille kalastajille	55
7.4 Tutkimus ja muut toimenpide-esitykset	56
Liitteet	57
Viitteet	58

Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖLLE

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 17.10.2019 työryhmän, joka sai tehtäväkseen arvioida saimaannorpan suojelemiseksi asetettujen kalastuksenrajoittamistoimenpiteiden riittävyyttä ja vaikutuksia sekä laatia ehdotuksia kalastussäännösten kehittämiseksi. Työryhmän tuli selvittää ja esittää myös muita toimenpiteitä, joilla saimaannorpan sivusaalisuoluaisuutta kalanpyydyksiin voidaan vähentää. Esityksissä tuli ottaa huomioon ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys sekä pyrkiä kalastus- ja suojeluintressin yhteensovittamiseen. Työryhmän tuli asettamiskirjeen mukaan toimittaa esityksensä maa- ja metsätalousministeriölle 11.12.2020 mennessä.

Maa- ja metsätalousministeriö nimitti työryhmän puheenjohtajaksi kalastusneuvos Eija Kirjavaisen maa- ja metsätalousministeriöstä sekä jäseniksi ympäristöneuvos Esko Hyvärisen ympäristöministeriöstä, maakuntajohtaja Pentti Mäkisen Etelä-Savon maakuntaliitosta, maakuntajohtaja Matti Viialaisen (maakuntajohtaja Satu Sikanen 1.9.2020 alkaen) Etelä-Karjalan liitosta, ympäristöasiantuntija Jukka Nykäsen Pohjois-Karjalan maakuntaliitosta, päällikkö Tuula Kurikan Metsähallituksen luontopalveluista, eräsuunnittelija Eero Hartikaisen Metsähallituksen erätaloudesta, tutkija Tapio Keskisen Luonnonvarakeskuksesta (sijainen tutkija Irma Kolari), vanhempi konstaapeli Janne Rinkisen Itä-Suomen poliisilaitoksesta, kalatalousasiantuntija Heli Peuran Pohjois-Savon ELY-keskuksesta, yliopistotutkija Mervi Kunnasrannan Itä-Suomen yliopistosta, ohjelmapäällikkö Petteri Tolvasen Suomen WWF:stä, saimaannorppakoordinaattori Kaarina Tiaisen Suomen Luonnonsuojeluliitosta, hallituksen jäsen Päivi Paavilaisen Saimaan norppaklubista, puheenjohtaja Markku Auvisen Etelä-Savon kalatalouskeskuksesta, lakimies Irena Pirhosen (lakimies Jenny Fredrikson 1.10.2020 alkaen) Kalatalouden Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Markku Marttisen (toiminnanjohtaja Olli Saari 1.1.2020 alkaen) Suomen Vapaa-ajankalastajien keskusjärjestöstä, kaupallinen kalastaja Markku Turtiaisen Suomen sisävesiammattikalastajat ry:stä ja kalatalousneuvoja Harry Härkösen saimaannorppa-alueen kalatalousalueiden edustajana. Työryhmä kutsui asiantuntijoiksi koko työryhmän toiminnan ajaksi suojelubiologi Jouni Koskelan Metsähallituksesta ja professori Lasse Peltosen Itä-Suomen yliopistosta. Työryhmän sihteeriksi nimettiin kalastusbiologi Teemu Hentinen Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta.

Työryhmä piti kaikkiaan 15 kokousta ja antoi 35 toimenpide-esitystä saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamiseksi ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Työryhmän raporttiin annettiin 2 eriävää mielipidettä ja yksi täydentävä mielipide. Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa työnsä maa- ja metsätalousministeriölle.

Helsingissä 21.1.2021

Eija Kirjavainen

Esko Hyvärinen	Pentti Mäkinen	Satu Sikanen	Jukka Nykänen
Tuula Kurikka	Eero Hartikainen	Tapio Keskinen	Janne Rinkinen
Heli Peura	Mervi Kunnasranta	Petteri Tolvanen	Kaarina Tiainen
Jenny Fredrikson	Olli Saari	Markku Turtiainen	Markku Auvinen
Päivi Paavilainen	Harry Härkönen	Teemu Hentinen	

1 Johdanto

Saimaannorppa (*Pusa hispida saimensis*) on kotoperäinen norpan alalaji, jota esiintyy vain Suomessa. Saimaannorppa on luokiteltu Suomessa erittäin uhanalaiseksi. Sen suoje-
lua ohjaa sekä kansallinen lainsäädäntö että Euroopan unionin direktiivit ja kansainvälis-
ten luonnonsuojelusopimusten velvoitteet. Suomessa laji on rauhoitettu luonnonsuojelu-
lain (1096/1996) nojalla. EU:n luontodirektiivin (92/43/ETY) mukaan saimaannorpan osalta
edellytetään tiukkaa suojelua lajin koko esiintymisalueella.

Saimaannorppaa suojellaan ympäristöministeriön johdolla vuonna 2017 laaditun sai-
maannorpan suojelun strategian ja toimenpidesuunnitelman periaatteiden mukaan. Stra-
tegiaa ollaan uusimassa lähivuosina. Saimaannorpan suojelustrategiassa on asetettu väli-
tavoitteeksi, että talvikannan koko kasvaa vähintään 400 yksilöön vuoteen 2025 men-
nessä. Välitavoite saavutettiin kuusi vuotta etuajassa. Suojelutavoitteen toteutumista seu-
rataan kolmen strategian mukaisen mittarin avulla:

- Kannan keskimääräinen kasvunopeus on noin 3–4 % vuodessa ja keskimää-
räinen syntyvyys on noin 20 % kannan koosta. Kasvunopeus ja keskimää-
räinen syntyvyys arvioidaan viiden vuoden jaksoina sattuman ja luontaisen
vaihtelun vaikutusten vähentämiseksi.
- Saimaannorppa palaa takaisin koko entiselle levinneisyysalueelleen, ja levin-
neisyyttä kuvaavat tiedot osoittavat norpan pystyvän lisääntymään kaikissa
osissa levinneisyysaluettaan.
- Näköpiirissä olevassa tulevaisuudessa ei ole ilmastonmuutoksen lisäksi
 muita epävarmuustekijöitä, jotka viittaisivat kannan kehityksen muuttuvan
 epävakaaksi.

Saimaannorppa ja kalastus

Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittaminen Saimaalla

Maa- ja metsätalousministeriö

Vapaa-ajankalastajat

- Saimaalla kalastaa 50 000 vapaa-ajankalastajaa.
- Vuosittainen kalasaalis on noin 1,6 miljoonaa kiloa.
- Noin puolelle kalastuksessa merkittäväntä on ruoan hankinta.
- Noin puolelle kalastus on tärkeä tai melko tärkeä harrastus.
- Osa kalastajista on siirtynyt norppaturvallisiin pyyntimuotoihin.

Vesialueiden omistajat yhdessä muiden vapaaehtoisten kanssa suojelevat norppia tekemällä apukinoksia ja pesälaskentaa. Lisäksi vesialueen omistajat tekevät kalastusrajoitussopimuksia ja kalastuksen valvontaa.

Kaupalliset kalastajat

- Saimaalla kalastaa noin 190 kaupallista kalastajaa, joista noin 150 kalastaa verkoilla.
- Kaupallisen kalasaaliin arvo on noin 3,8 miljoonaa euroa (alv 0 %).
- Esimerkiksi kuhasaaliin arvo (fileenä) vähittäiskaupassa on lähes 2 miljoonaa euroa. Kaupallisesta kuhasaaliista 90 % on verkoilla pyydyttyä.

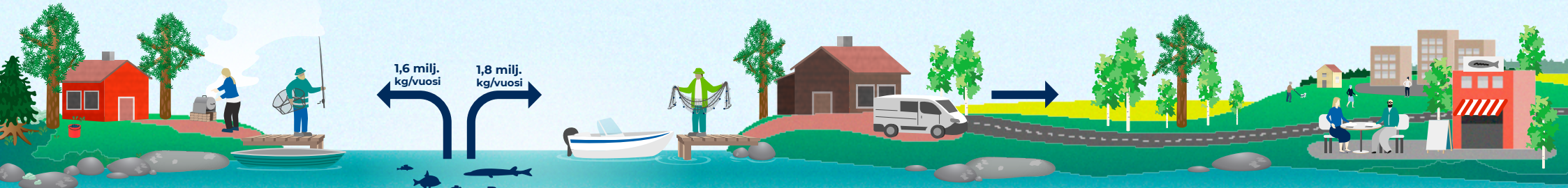
Kaupalliset kalastajat ovat vahvasti mukana saimaannorpan suojelussa ja turvallisempien kalanpyydysten kehittämisessä.

Tavoitteena turvata kasvava norppakanta ja kotimaisen kalan saatavuus

Nykyiset kalastusrajoitukset hyväksytään laajasti ja niitä pidetään onnistuneina suojelun ja kalastuksen yhteensovittamisessa.

Saimaan alueella halutaan entistä vahvemmin profiloitua puhtaan lähiruuan ja järvikalan tuottajana, joten norpan suojelun lisäksi on tärkeää turvata järvikalan saatavuus. Alueen ravintoloilla on suuri kysyntä lähellä pyydyttyä kalalle kuten muikulle, kuhalle, hauelle ja ahvenelle. Jopa niin suuri, etteivät kalastajat pysty sitä kalastusrajoitusten vuoksi täyttämään, muikkua lukuunottamatta.

Kalastusrajoitukset vaikuttavat myös väistämättä vapaa-ajankalastajien itsepyytämän kalan saatavuuteen rajoitusaikana. Ympärikuutiset rajoitukset estävät lähes kokonaan lahnan pyynnin.

Saimaannorpan suojelun toimenpiteet (2016–2020)

Saimaannorpan suojelemiseksi kalastusrajoitusalueetta on laajennettu viime vuosina huomattavasti, mm. verkkokalastuskieltoalue laajeni 2015–2019 välillä **734 km²** sen ollessa nyt yhteensä n. **2 770 km²**.

Mm. Riimuverkot, vahvalankaiset verkot, päältä suljetut rysät ja muut norpille erityisen vaaralliset pyyntivälineet on **kielletty kokonaan rajoitusalueella**.

Vesialueiden omistajien kanssa on tehty **vapaaehtoisia kalastusrajoitussopimuksia** saimaannorpan uusille pesimäalueille.

Norpille **turvallisia pyyntivälineitä** kehitetään yhdessä kalastajien kanssa.

Suojelutoimenpiteitä jatketaan norppakannan tasaisen kasvun turvaamiseksi myös jatkossa.

Suojelutyön saavutukset (2016–2020)

Kalastusrajoitusten ansiosta

1. aikuisia norppia jää enää harvoin pyydyksiin
2. lisääntymiskykyisten naaraiden määrän arvioidaan 2000-luvun aikana kasvaneen noin 65:stä noin 110:een.
3. kalanpyydyksuolleisuus suhteessa kannan kokoon on pienentynyt.

Saimaannorppakanta on kasvanut 2000-luvulla noin 240 yksilöstä noin **420–430** yksilöön.

Kannan vuosittainen kasvutavoite on **3–4 %**

Vuosina 2015–2020 kannan keskimääräinen vuosittainen kasvu oli **5,6 %**

Pesäpoikaskuolleisuutta on vähennetty apukinoksia tekemällä.

Välitavoite **400** norpan kanta saavutettiin **6 vuotta** etujassa vuonna 2019.

Lajin uhanalaisuusluokka on laskenut **äärimmäisen uhanalaisesta lajista erittäin uhanalaiseksi**.

Saimaannorpan suojelutavoitteena on suotuisan suojelun taso. Luontodirektiivin mukaan suojelun taso katsotaan suotuisaksi kun:

- Lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana.
- Lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa.
- Lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.

Pesäpoikas- ja kalanpyydyskuolleisuus ovat olleet suurimmat tunnetut saimaannorpan kuolemia aiheuttaneet tekijät. Ilmastomuutoksesta johtuvaa normaalia korkeampaa pesäpoikaskuolleisuutta on pystytty vähentämään tekemällä apukinoksia heikkoina lumitalvina. Kalanpyydyskuolleisuutta on pyritty vähentämään kalastusta säätelemällä sekä normien että sopimusten nojalla jo pitkään. Viime vuosikymmenen aikana rajoitusalueet ovat kasvaneet huomattavasti. Vuodesta 2016 alkaen rajoitusalue on ollut yhtenäinen Etelä-Saimaalta aina Pohjois-Karjalan Pyhäselälle sekä Puruveden länsiosiin saakka. Kalastusrajoitusalue 2 770 km² on muodostettu asetuksella ja vapaaehtoisilla sopimuksilla. Se kattaa noin 63 % koko Saimaan pinta-alasta.

Sekä sopimukset että valtioneuvoston asetus ovat määräaikaista. Sopimukset ovat voimassa vuoden 2020 loppuun ja asetus 30.4.2021 saakka.

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 17.10.2019 laajapohjaisen työryhmän uusien kalastusrajoitusten valmisteluun. Se sai tehtäväkseen arvioida saimaannorpan suojelemiseksi asetettujen kalastuksenrajoittamistoimenpiteiden riittävyyttä ja vaikutuksia sekä laatia ehdotuksia kalastussäännösten kehittämiseksi. Esityksissä tuli ottaa huomioon ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys sekä pyrkiä kalastus- ja suojeluintressin yhteensovittamiseen. Tehtäväksi annettiin selvittää ja esittää myös muita toimenpiteitä, joilla saimaannorpan sivusaaliskuolleisuutta kalanpyydyksiin voidaan vähentää.

2 Saimaannorppakannan kehitys ja nykytila

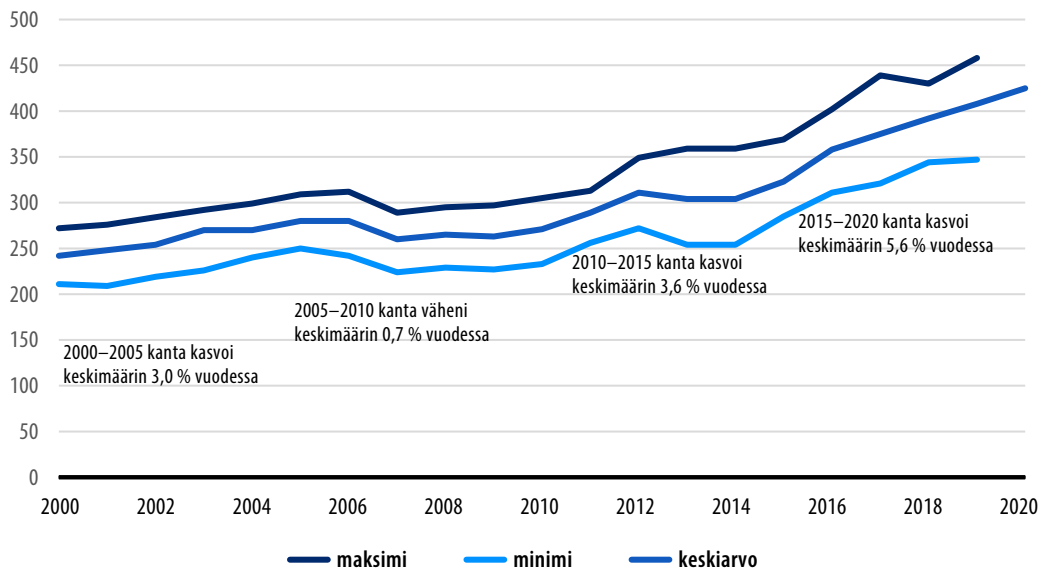
Saimaannorppakanta on kasvanut 2000-luvulla noin 240 yksilöstä noin 420–430 yksilöön (kuva 2). Saimaannorpan vuoden 2017 suojelustrategiassa asetettu välitavoite oli, että talvikannan koko kasvaa vähintään 400 yksilöön vuoteen 2025 mennessä. Välitavoite saavutettiin vuonna 2019, kuusi vuotta etuajassa. Kannan kasvu on ollut 2000-luvulla keskimäärin 2,9 % vuodessa. Vuosina 2000–2005 kanta kasvoi keskimäärin 3,0 % vuodessa, mutta 2005–2010 kanta pieneni keskimäärin 0,7 % vuodessa. Vastaavasti vuosina 2010–2015 kanta kasvoi keskimäärin 3,6 % vuodessa ja 2015–2020 keskimäärin 5,6 % vuodessa. Mikäli kanta tulevaisuudessa kasvaisi 3–4 % vuodessa, olisi saimaannorppia vuonna 2025 noin 500 yksilöä.

Kanta voi kuitenkin laskea erilaisten tekijöiden, varsinkin huonojen pesäolosuhteiden ja poikkeuksellisen suuren kuolleisuuden vuoksi. Esimerkiksi vuosina 2006, 2007 ja 2014 pesintä epäonnistui vähälumisten talvien vuoksi ja norppien pesäpoikaskuolleisuus kasvoi lähes 30 prosenttiin syntyneistä. Vuonna 2007 todettiin myös kannan pienentyneen noin 20 yksilöllä kahden peräkkäisen leudon talven vuoksi. Ilmastonmuutoksen myötä huonot pesimäolosuhteet tuleva yleistymään.

Kuva 2. Saimaannorppakannan koon kehitys vuosina 2000–2020 (Metsähallitus, luontopalvelut).

Saimaannorppakannan koon kehitys 2000-luvulla

Vuosina 2000–2020 kanta kasvoi keskimäärin 2,9 % vuodessa. Rajoitusalueen merkittävien laajennusten ja yhtenäisyyden jälkeen, vuosina 2010–2015 kanta kasvoi keskimäärin 3,6 % ja vuosina 2015–2020 keskimäärin 5,6 %.

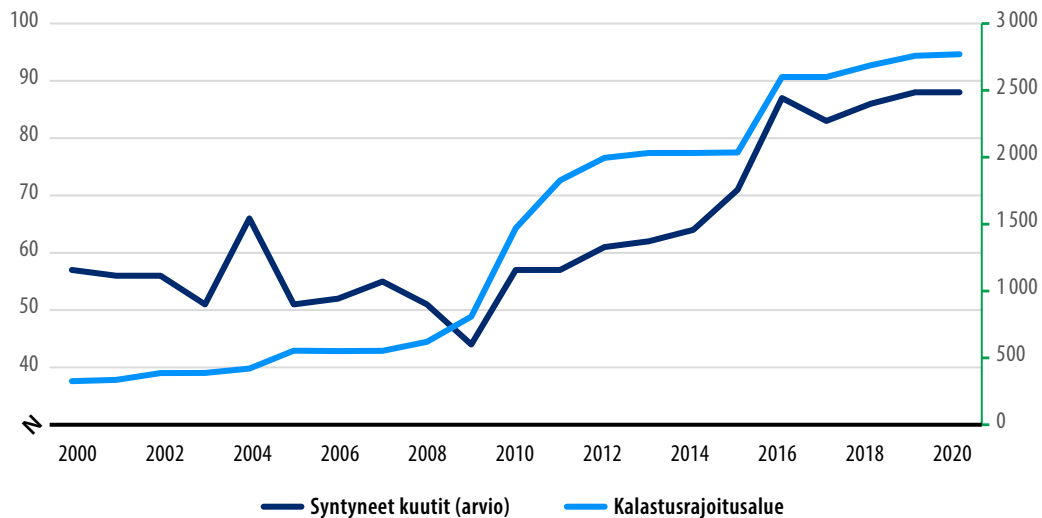

Saimaannorppan keskimääräiseksi eliniäksi on arvioitu 19–23 vuotta. Jotkut yksilöt voivat kuitenkin elää yli 30 vuotta. Norppa saavuttaa sukukypsyyden noin 5-vuotiaana ja 6–15 vuoden ikäiset naaraat tuottavat 80 % syntyvistä kuuteista. Kannan kasvun kannalta keskeinen tavoite on saada lisääntyvien naaraiden määrä nousemaan vähentämällä nuorten norppien kuolleisuutta.

Aikuisia norppia jää kalanpyydyksiin nykyisin harvoin, koska vaaralliset kalanpyydykset on kielletty ympärivuotisesti rajoitusalueella. Vuosina 2016–2020 rajoitusalueen sisällä havaittiin kuolleen 2 aikuista norppaa kalanpyydyksiin ja rajoitusalueen ulkopuolella 4 aikuista norppaa. Lisääntymiskykyisten naaraiden määrän arvioidaan 2000-luvun aikana kasvaneen noin 65:stä noin 110:een. Vuosittain syntyneiden kuuttien määrän arvioidaan kasvaneen hieman alle 60:sta lähes 90:ään samalla kun rajoitusalueet ovat kasvaneet huomattavasti (kuva 3). Kalastusrajoitusten laajeneminen vuosina 2010–2011 näkyy syntyneiden kuuttien määrän kasvuna noin viiden vuoden viiveellä, kun yhä useampi noina vuosina syntynyt kuutti on saavuttanut sukukypsyyden.

Kuva 3. Kalastusrajoitusalueen koon ja syntyvyyden kehitys 2000–2020 (Metsähallitus, luontopalvelut).

Kalastusrajoitusalueen pinta-alan muutos (km²) ja saimaannorpan syntyvyyden muutos v. 2000–2020

Saimaannorppa on 2000-luvulla palannut vähitellen entisille elinalueille, kuten Joroisten Haapaselälle, Puruvedelle ja Mikkelin sekä Ristiinan reittien alueille (Louhivesi ja Yövesi), pohjoisessa lähelle Joensuuta Jänisselälle ja Pyhäselälle sekä etelässä Suur-Saimaalle lähelle Imatraa ja Lappeenranta. Käytännössä norpan voi tavata koko Saimaan alueella. EU:n luontodirektiivin raportoinnin mukaan norpan elinalue kattaa noin 85–95 % Saimaan pinta-alasta ja kalastusrajoitukset kattavat noin 66–74 % norpan elinalueesta. Aikuiset norpat ovat melko paikkauskollisia ja samat kinospaikat ovat pesimäkäytössä lähes vuosittain. Levinneisyyden reuna-alueet korostuvat erityisesti nuorten yksilöiden pesimäalueina.

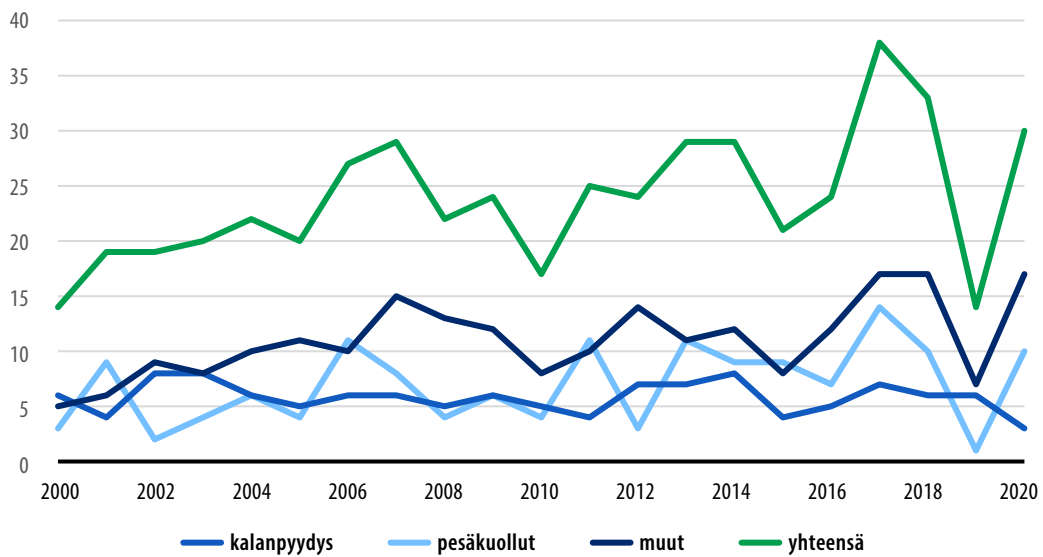
Nykyisen asetuksen antamisen jälkeen, rajoitusalueita on laajennettu vuosittain uusien synnytyspaikkojen ympärille ELY-keskuksen ja osakaskuntien välisillä sopimuksilla. Kalastusrajoitusalue on laajentunut vapaaehtoisella sopimusmenettelyllä noin 250 km² vuosina 2016–2020 (kuva 3).

Metsähallituksen tietoon tulleiden kuolleiden yksilöiden määrä on kasvanut 2000-luvulla noin 15:stä noin 30:een vuodessa. Todellinen kuolleisuus on huomattavasti korkeampi. Metsähallituksen arvion mukaan esimerkiksi jaksolla 2010–2020 havaittiin kokonaiskuolleisuudesta noin 44 %. Kuvien 4–6 muulla kuolleisuudella tarkoitetaan vanhuuteen kuolleita ja luontaista kuolleisuutta, esim. tauteihin kuolleita sekä niitä kuolleena löydettyjä norppia, joiden kuolinsyy on jäänyt selvittämättä. Rannoilta löytyneet norpat ovat yleensä niin mädäntyneitä, että kuolinsyy on mahdotonta. Esimerkiksi 30:sta

vuonna 2020 kuolleena löydetystä norpasta vain noin kymmenen kuolinsyy pystyttäneen määrittämään.

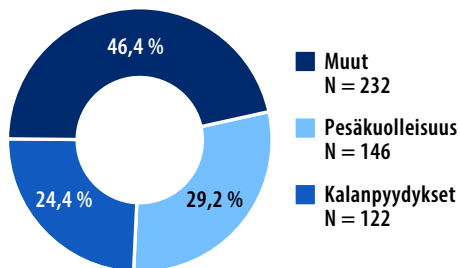
Kuva 4. Saimaannorppien kuolinsyyt vuosina 2000–2020 (Metsähallitus, luontopalvelut).

Metsähallituksen tietoon tulleet kuolleet saimaannorpat 2000-luvulla (n=500)

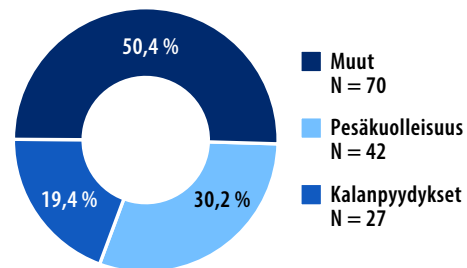

Kuva 5 ja 6. Kuolleena löydettyjen saimaannorppien kuolinsyyt. Kalanpyydyskuolleisuuteen on laskettu mukaan norpat, joiden kuolinsyyksi on todettu tukehtuminen (Metsähallitus, luontopalvelut).

Kuolleena löydetty saimaannorpat 2000–2020 (N=500)

Kuolleena löydetty saimaannorpat 2016–2020 (N=139)

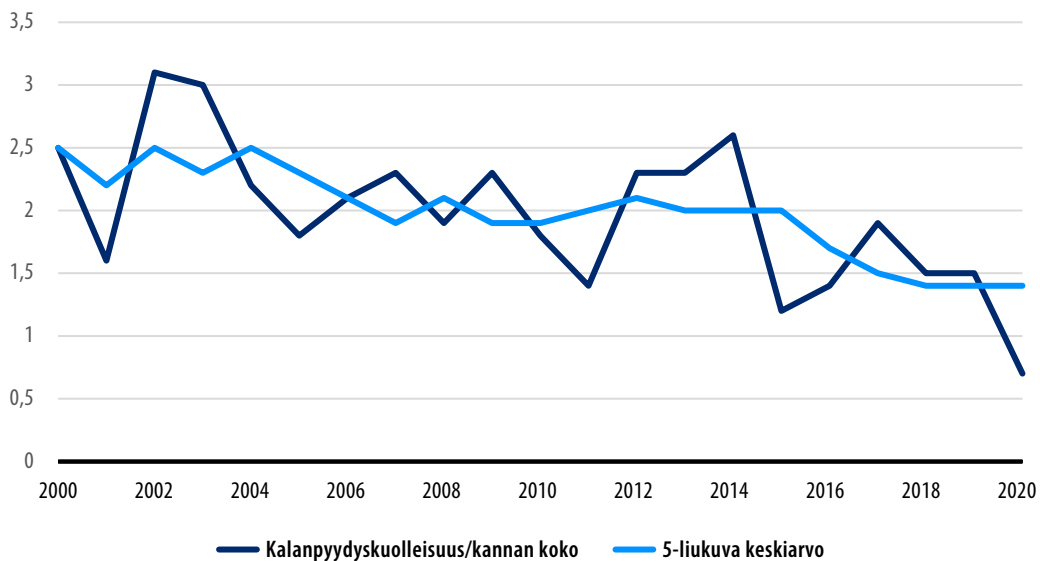

2.1 Saimaannorppakantaan kohdistuva kalanpyydyskuolleisuus

Vuodesta 2016 alkaen kalastajalla on ollut kalastuslain perusteella ilmoitusvelvollisuus kalanpyydykseen jääneestä saimaannorpasta. Asetuskaudella havaittu vuosittainen kalanpyydyskuolleisuus on ollut noin 1,5 % kannan kokoon suhteutettuna. Vuosina 2010–2015 vastaava luku oli 2,0 %, vuosina 2005–2009 luku oli 2,1 % ja vuosina 2000–2005 luku oli 2,5 %. Suhteellinen kalanpyydyskuolleisuus on laskenut ja nykytasolla se on mahdollistanut viime vuosina kasvutavoitetta suuremman kannan kasvunopeuden (kuva 7.).

Kuva 7. Havaittu kalanpyydyskuolleisuus suhteessa kannan kokoon on laskenut (Metsähallitus).

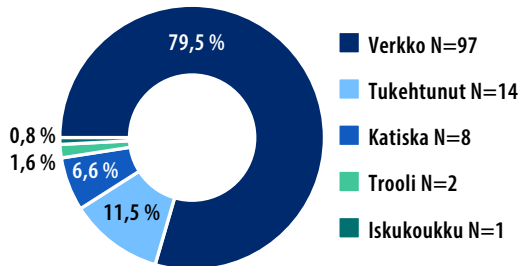
Kalanpyydyskuolleisuuden suhteellinen osuus saimaannorppakannasta 2000-luvulla. Samaan aikaan kanta on kasvanut noin 240:sta noin 425 norppaa.

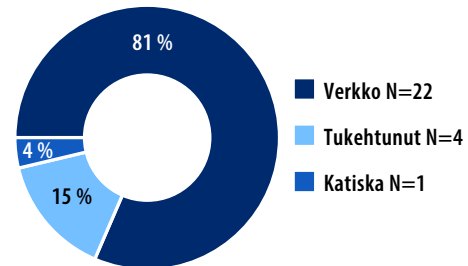
Verkkojen osuus kalanpyydyskuolleisuudesta on 2000-luvulla ollut noin 80 %. Nykyisellä asetuskaudella ei yhtään norppaa todettu kuolleen iskukoukkuun eikä trooliin, katiskaankin vain yksi norppa (kuvat 8 ja 9). Kyseinen katiska oli nielun leveyden osalta asetuksen vastainen. Muikkuverkkoihin on nykyisellä asetuskaudella jäänyt viisi 23–41 -kiloista norppaa, kaikki ilmeisesti kuutteja. Muikkuverkkoihin kuoli 21 % kaikista verkkoihin kuolleista norpista vuosina 2016–2020, joista kolme heinäkuussa, kaksi elokuussa ja yksi syyskuussa. Lisäksi yksi kuutti on jäänyt ns. sokkeliverkkoon, jossa on muikkuverkon lisäksi harva alaosaa. Muikkuverkkokuolemista viisi on tapahtunut Etelä-Saimaalla ja yksi Pihlajavedellä. Muikkuverkkojen aiheuttama havaittu kuolleisuus oli aikaisemmin harvinaista, vuosina 1977–2020 on havaittu kuolleen muikkuverkkoihin yhteensä 9 norppaa.

Kuva 8 ja 9. Havaittu kalanpyydyskuolleisuus eri pyydyksiin 2000-luvulla (Metsähallitus, luontopalvelut).

Kalanpyydyksiin kuolleet saimaannorpat 2000–2020 (N=122)

Kalanpyydyksiin kuolleet saimaannorpat 2016–2020 (N=27)

Saimaannorppakanta on kasvanut koko 2000-luvun ajan huonoja pesimätalvia 2006 ja 2007 lukuun ottamatta. Samalla norppa on palannut entisille elinalueilleen. Kalastusrajoituksilla on ollut apukinosmenetelmän käyttöönoton ohella suuri merkitys siihen, että norppien määrä Saimaalla on kasvanut noin 240 yksilöstä noin 420–430 yksilöön. Apukinosten avulla yhä useampi kuutti on selvinnyt vähälumisina talvina vieroituskään. Kalastusrajoitusten ansiosta yhä useampi kuutti on selvinnyt hengissä vieroituksen jälkeisistä kriittisistä kuukausista, jolloin kuutilla on suurin todennäköisyys takertua kalanpyydykseen (taulukko 1). Vuosina 2000–2020 pyydyskuolleista norpista 79 % oli alle 24 kg painoisia. Kuutti saavuttaa noin 24 kg painon keskimäärin elokuussa. Tästä syystä heinäkuussa kuutteja kuolee enemmän kuin elokuussa.

Taulukko 1. Kalaverkkoihin kuolleiden saimaannorppien määrät (havaittu) eri vuosina ja kuukausina.

Vuosina 2000–2010 kalaverkkoihin jääneet saimaannorpat kuolinkuukausittain.

Kuukausi	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2000–2010
Tammi	0	2	1	0	0	0	3	0	0	0	1	7
Helmi	1	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	3
Maalis	0	0	1	1	2	0	0	0	0	0	0	4
Huhti	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Touko	0	1	2	0	1	2	1	2	2	1	0	12
Kesä	0	0	1	3	0	1	1	2	1	0	1	10
Heinä	2	1	1	0	2	0	0	0	0	3	1	10
Elo	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	4
Syys	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Loka	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Marras	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Joulu	0	0	1	1	0	0	0	0	0	1	0	3
Ei tiedossa	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	4
Yhteensä	5	4	8	6	6	5	5	6	4	6	5	60

Vuosina 2011–2020 kalaverkkoihin jääneet saimaannorpat kuolinkuukausittain.

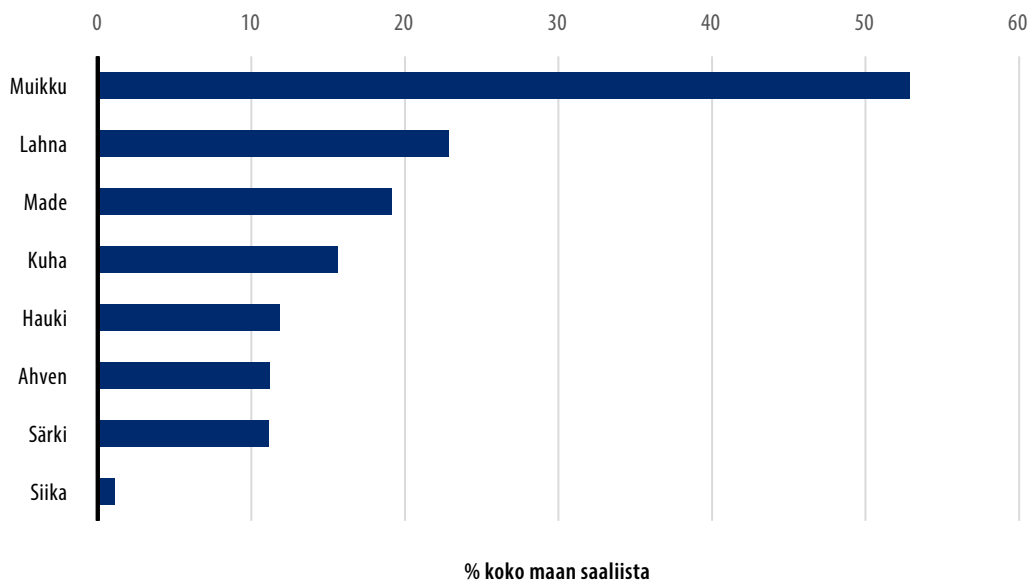
Kuukausi	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2011–2020
Tammi	0	0	2	0	0	0	0	1	0	2	5
Helmi	0	0	1	2	1	0	0	0	0	0	4
Maalis	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Huhti	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Touko	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kesä	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Heinä	1	4	2	2	1	1	2	2	5	1	21
Elo	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2
Syys	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Loka	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marras	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
Joulu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ei tiedossa	2	4	2	2	0	3	0	0	1	0	13
Yhteensä	3	8	7	6	3	5	7	5	6	3	53

3 Saimaan kalatalous

3.1 Kaupallinen kalastus

Saimaalla kalastaa yhteensä noin 190 kaupallista kalastajaa. Näistä ykkösryhmän kalastajia on 40. 1-ryhmän kalastajien tilikauden liikevaihto ylittää 10 000 € vuodessa. Koko maan sisävesien kaupallisen saaliin arvosta Saimaan alue tuottaa 34 % ja muikkusaaliista yli puolet (kuva 10). Kaupallisten kalastajien kokonaissaalis Saimaalta on noin 1,8 miljoonaa kiloa ja sen taloudellinen arvo tuottajahinnoilla (alv 0 %) on noin 3,7 miljoonaa euroa. Saimaalla tärkein laji on muikku, jonka osuus arvosta on 70 %. Kuhan osuus Saimaan saaliin arvosta on hieman yli 20 %. Vähittäiskaupassa tämän kuhasaaliin arvo on lähes 2 miljoonaa euroa. Valtakunnallisesti kuha on arvokkain kaupallisen kalastuksen saalislaji.

Kuva 10. Koko maan sisävesien kaupallisen saaliin arvosta Saimaan alue tuottaa 34 % ja muikkusaaliista yli puolet. Muita tärkeitä lajeja ovat lahna, made ja kuha (Luonnonvarakeskus).

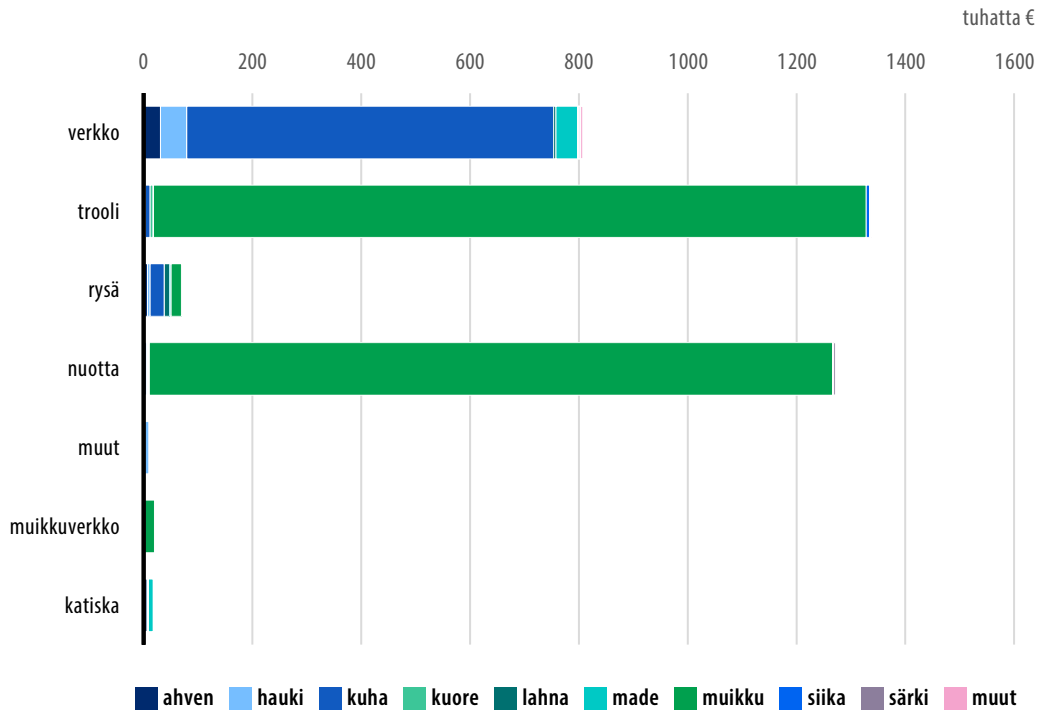
Verkko on kaupallisten kalastajien yleisimmin käyttämä pyydys (taulukko 2). Useat kalastajat vaihtavat pyyntimuotoja vuodenajan ja pyydetävän kalalajin mukaan. Osa kaupallisista kalastajista harjoittaa kalastusta muiden elinkeinojen rinnalla, esimerkiksi keskittymällä talviverkkopyyntiin. Saimaannorpan suojelurajoitusten lisäksi kalastukseen vaikuttaa kalastuslupa-alueiden rikkonaisuus ja lupien saatavuus sekä uhanalaisten kalalajien suojelemiseksi tehdyt rajoitukset sekä kalakantojen tilan ja jääolosuhteiden vaihtelut.

Taulukko 2. Saimaan kaupallisten kalastajien lukumäärä pyydyksittäin ja ryhmittäin.

pyydys	1-ryhmä	2-ryhmä
verkot	40	110
nuotta < 10 m korkea	9–17	1
nuotta > 10 m korkea	28–35	0 – 2
rysät	9–14	0 – 2
trooli	14–19	0

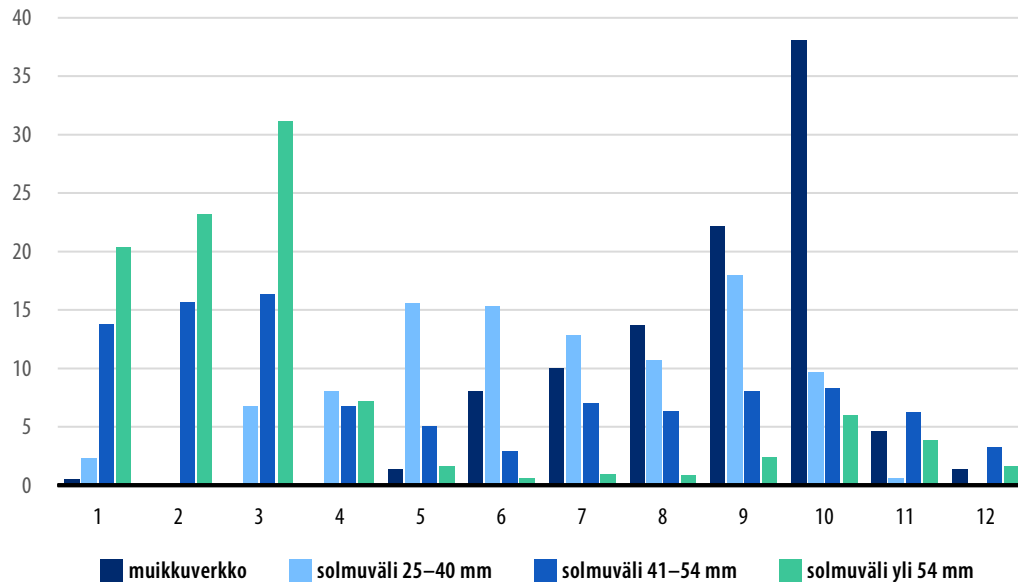
Nuotalla ja troolilla saadaan kummallakin noin kolmannes kaupallisen saaliin arvosta ja verkoilla noin viidennes (kuva 11). Saimaan alueen muikkusaalis saadaan lähes kokonaan norppaturvallisilla pyyntivälineillä, nuotalla ja troolilla. Noin kolmannes saaliista saadaan talvinuotalla jään alta. Vuotuisesta kaupallisesta kuhasaaliista puolestaan jopa 95 % on verkkopyynnin tulosta. Verkkopyynti painottuu talveen; noin 70 % kuhasaaliista pyydetään jään alta. Verkkokalastuksen osuus kaupallisesta ahvensaaliista on noin 2/3 kilometräisestä saaliista. Verkoilla saadaan keskimäärin kookkaampia ahvenia kuin muilla pyydyksillä, joten sen taloudellinen arvo on muita pyydyksiä suurempi. Ahvenen verkkopyynti painottuu avovesiaikaan ja noin 60 % saaliista saadaan kesä-syyskuussa.

Kuva 11. Saimaan alueen kaupallisen kalansaaliin arvon (kalastajahinta alv 0 %) jakautuminen pyydyksittäin ja lajeittain (Luonnonvarakeskus).

Solmuväliltään erilaisilla verkoilla pyydetään eri aikaan vuodesta (kuva 12). Muikkuverkkojen käyttö kaupallisessa kalastuksessa painottuu syksyyn, jolloin tavoitellaan arvokasta mätimuikkua. Solmuvälin 25–40 mm käyttö on suurinta avovesiaikaan, jolloin pääasiallinen saalislaji on ahven. Näitä harvempien verkkojen käyttö painottuu talveen ja kuhankalastukseen. Verkkopyynti on jääpeitteisenä aikana käytännössä ainut kalastusmuoto, jolla saadaan pyydettyä suomukaloja (kuha, made jne.).

Kuva 12. Pyyntiponnistuksen jakautuminen (%) kuukausittain verkkopyydyksillä (Luonnonvarakeskus).

Kaupallisen kalastajan tavoitteena on taloudellinen kannattavuus, joten eri kalastusmenetelmien vaatimat investoinnit ovat keskeinen osa liiketoimintaa. Yleisesti käytetyn ns. tuplapitkän (60 m) verkon hinta on 50–70 euroa ja odotettu käyttöaika 1–2 talvea, kun käytettävä langanvahvuus on 0,17 mm. Suomukalan (mm. kuha, lahna) pyyntiin soveltuvan rysän hinta on 4 500 eurosta ylöspäin riippuen rysän koosta. Rysän käyttöaika on pitkä.

Verkosta tekee suosittua pyydyksen edullisuuden lisäksi myös käytön helppous, sillä vene ym. kaluston vaatimukset ovat vähäisemmät kuin monissa muissa pyyntimuodoissa. Lupien saaminen verkkokalastukseen on helpompaa kuin trooli/nuotta- tai rysäkalastukseen. Verkkokalastus ei välttämättä vaadi suuria lupa-alueita verrattuna esimerkiksi troolipyyntiin. Myös lupien hinta on yleensä edullinen. Rysäpyynnin etuja ovat saaliin parempi laatu ja mahdollisuus vapauttaa alamittaiset kalat ja muu sivusaalis elävänä.

3.2 Vapaa-ajankalastus

3.2.1 Kalastajamäärät

Vapaa-ajankalastusta (sisältää kotitarve- ja virkistyskalastuksen) Saimaalla harjoitettiin 27 000 asutokunnassa, ja kalastukseen osallistui noin 49 000 henkilöä. Vapaa-ajankalastusta Saimaalla 15.4.2014–14.4.2015 välisenä aikana selvitettiin posti- ja internet-kyseilyllä otokselle järven lähialueen asukkaista sekä alueella vapaa-ajanasunnon omistavista

asuntokunnista. Lähialueen vakituiset asukkaat jaettiin erikseen kaupungeissa asuviin ja maaseudulla asuviin. Otos oli 13 776 asuntokuntaa ja niistä kyselyyn vastasi 38,6 % (Kolari ym. 2018). Otanta ei ota huomioon muualta maasta tulevia kalastajia, jotka eivät omista kiinteistöä alueella. Pokki ym. (2020) ovat arvioineet muualta tulevien kalastajien määrän olevan paikallisten kalastajien määrää suurempi Etelä-Savossa.

Vajaassa kolmanneksessa kaikista Saimaan lähialueella asuvista tai vapaa-ajanasunnon omistavista asuntokunnista kalastettiin. Yleisintä kalastus oli vapaa-ajanasunnon omistavien asuntokuntien keskuudessa. Niistä liki puolessa kalastettiin. Maaseudulla asuvista asuntokunnista vajaassa kolmanneksessa ja kaupungeissa asuvista noin viidenneksessä kalastettiin. Kalastajajoukko jakautui kolmeen lähes yhtä suureen osaan, kolmannes asui maaseudulla, kolmannes kaupungeissa ja kolmannes oli vapaa-ajanasukkaita.

Pyyntimuodoista yleisimmin käytettyjä olivat onkiminen ja pilkkiminen sekä heitto- ja vetouistelu. Niitä harrastettiin noin puolessa kalastaneista asuntokunnista (taulukko 3). Verkoilla ja katiskoilla oli kalastettu vajaassa 40 %:ssa asuntokunnista. Verko- tai katiska-kalastusta harjoittaneiden asuntokuntien lukumäärä oli karkeasti arvioituna noin 10 000 ja kalastajien määrä 19 000.

Taulukko 3. Eri pyydyksiä käyttäneiden asuntokuntien ja kalastajien lukumäärät ja osuudet kokonaismääristä.

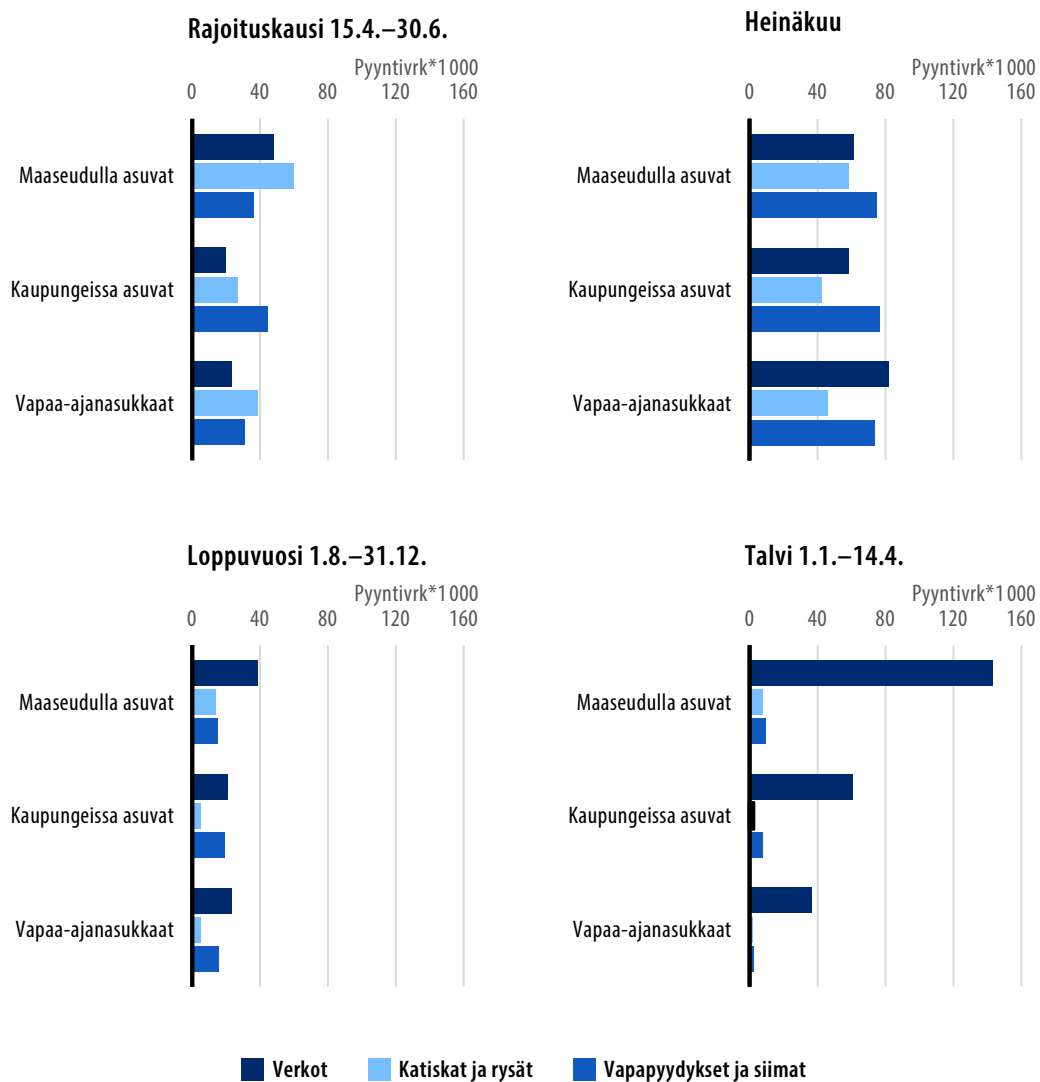
		Verkko	Katiska	Rysä	Uistin	Onki ja pilkkionki	Koukut ja siimat
Pyydystä käyttäneitä asuntokuntia	Määrä, kpl	10 000	10 000	0	13 000	14 000	1 000
	Osuus, %	37	37	0	48	52	4
Pyydystä käyttäneitä kalastajia	Määrä, kpl	19 000	19 000	0	24 000	26 000	3 000
	Osuus, %	39	39	0	49	53	6

3.2.2 Kalastusvuorokaudet

Pyyntivuorokausia kertyi lähes 4 miljoonaa, eniten solmuväliltään alle 60 mm verkoilla talvella, katiskoilla rajoituskautena ja vetouistelussa koko avovesikauden ajan painottuen lomakauteen. Verkkokalastus painottui heinäkuuhun, loppusyksyyn ja talviaikaan. Tärkeimmät verkkokalastusalueet olivat eteläinen Suur-Saimaa, Pihlajavesi ja Puruvesi. Uistelu harrastettiin eniten kaupunkien lähivesillä.

Maaseudun asukkaiden kalastuksesta kertyi lähes puolet koko pyyntiponnistuksesta. Maaseudun kalastajat käyttivät verkkoja ja katiskoita koko vuoden mittaan selvästi enemmän kuin muut ryhmät (kuva 13). Poikkeuksen tekee heinäkuu, jolloin mökkiläiset kalastivat verkoilla enemmän kuin paikalliset maalla tai kaupungeissa asuvat (kuva 13).

Kuva 13. Eri kalastajaryhmien pyydysten käyttö suhteutettuna kausittain kuukauden mittaiseen jaksoon (Luonnonvarakeskus). Etelä-Saimaa ei ole mukana.

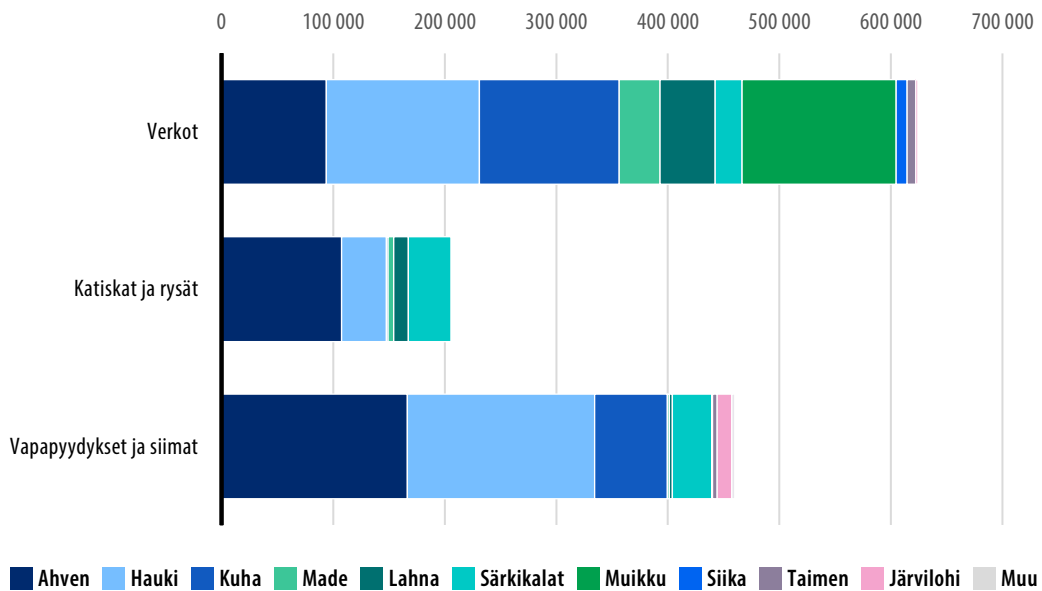

Saimaan vapaa-ajankalastajat saivat kalansaalista noin 1,6 miljoonaa kiloa (4 kg/ha) ja tärkeimmät saalislajit olivat ahven, hauki, kuha ja muikku. Saaliista puolet saatiin verkoilla (1,9 kg/ha), alle 60 millisillä verkoilla eniten. Maaseudulla asuvat kalastivat puolet verkko-saaliista. Loppu verkko-saaliista jakautui liki tasan kaupunkilaisten (30 %) ja mökkiläisten

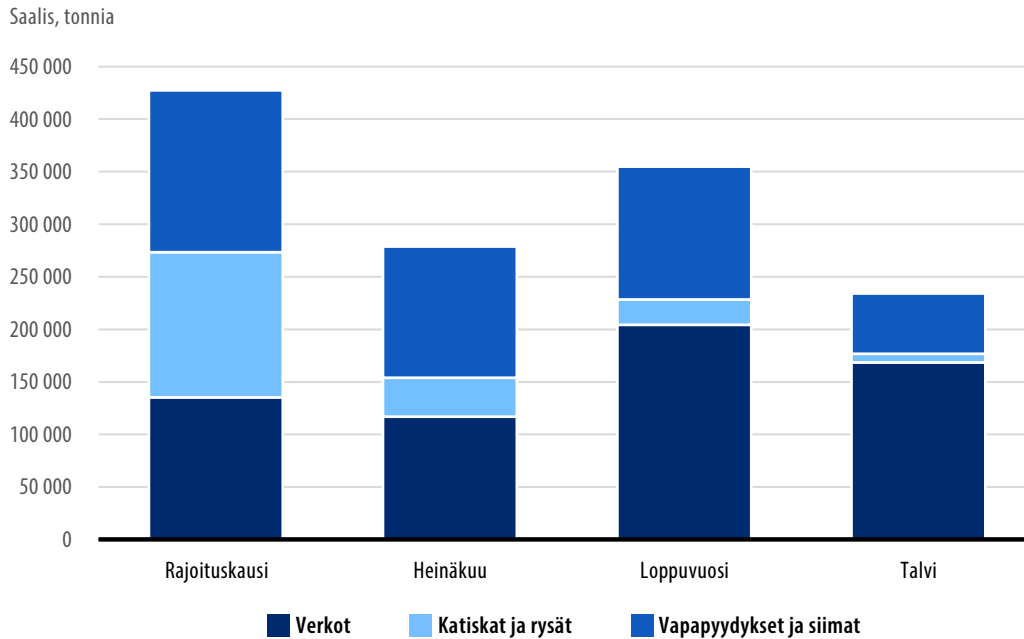
(24 %) kesken. Uistimilla pyydettiin 24 %, katiskoilla 14 %, onkimalla ja pilkkimällä 14 % kokonaissaalista. Suurimmat saaliit saatiin keväällä ja alkukesästä. Alkukesästä saatiin parhaat ahven-, hauki- ja lahnasaaliit, loppuvuonna muikkusaaliit ja talvella kuhasaaliit.

Laajin saalislajivalikoima oli verkkokalastuksessa (kuva 14). Katiskoilla ja rysillä saatiin lähinnä ahventa, haukea ja särkikaloja ja vapapyydöksillä puolestaan ahventa, haukea ja kuhaa. Muikkua ja siikaa saatiin ainoastaan verkoilla.

Kuva 14. Saimaan alueen vapaa-ajankalastajien saaliin jakautuminen pyydyksittäin ja lajeittain.

Kuva 15. Vapaa-ajankalastajien saaliit pyyntimuodoittain ja kausittain Saimaalla 2014–2015 (Luonnonvarakeskus). Rajoituskausi 15.4.–30.6.

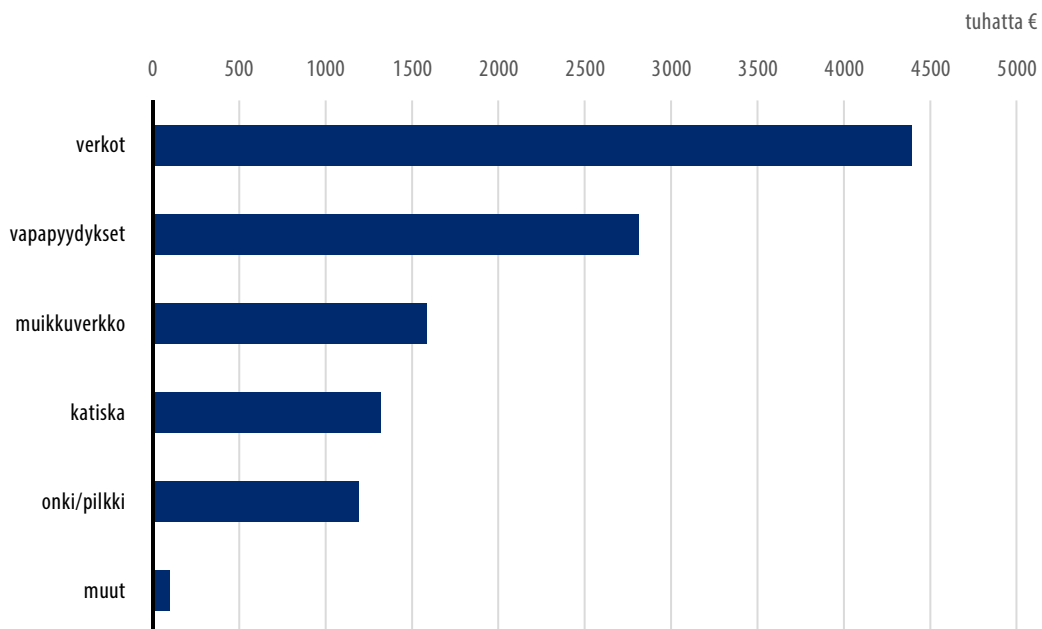
Rajoituskausi (15.4.–30.6.), kevät ja alkukesä oli katiskapyyntin aikaa (kuva 15). Saaliiksi saatiin ahventa, haukea ja särkikalaja. Verkkopyynti oli lähes yhtä suosittua. Vuosina 2014–2015 verkkorajoitusalue ei ollut vielä niin kattava, kuin vuodesta 2016 lähtien, ja verkkokalastus oli sallittua osalla aluetta. Heinäkuussa eniten saalista saatiin vapakalastusvälineillä ja näistä eniten vetouistimilla. Muikun verkkokalastus käynnistyi heinäkuussa ja loppuvuonna, elokuusta vuodenvaihteeseen, eniten saalista saatiin muikkuverkoilla ja alle 60 millisillä verkoilla. Myös harvempien verkkojen saalis kasvoi vesien viiletessä. Talvikausi oli verkkopyyntiaikaa. Saaliina tuli haukea, kuhaa ja madetta.

Kalatalouden välilliset vaikutukset

Kaupallinen kalastus vaikuttaa paitsi jalostusyrittäisiin, ravintoloihin ja vähittäiskauppaan, myös panosteellisuuteen (esim. pyydykset ja polttoaineet). Yhden kaupallisen kalastajan on arvioitu työllistävän kaksi muuta henkilöä panosteellisuudessa tai kauppakettajussa eteenpäin (Virtanen ym. 2003). Taloudellisen lisäarvon arvoketjun muissa osissa on arvioitu olevan 3,6. Tämän on arvioitu jakautuvan siten, että panosteellisuuden osuus on 0,6 ja arvoketjun loppuosan osuus 3. Täten miljoona euroa kaupallisessa kalastuksessa tuottaa lisäarvoa 3,6 miljoonaa euroa.

Vapaa-ajankalastuksen saaliin taloudellisen arvon määrittäminen on vaikeaa, koska saalista ei ole tarkoitettu markkinoille. Hinta määräytyy markkinoilla, mutta taloudellinen arvo määräytyy ihmisten arvostuksista, kuten esimerkiksi virkistyksestä ja itse hankitusta ravinnosta. Mikäli saaliin arvoa spekulatiivisesti arvioidaan vähittäismyyntihintojen perusteella, Saimaan alueen vapaa-ajankalastajien saaliin arvo olisi 11,4 miljoonaa euroa. Yli puolet saaliin arvosta tällä laskutavalla saadaan erilaisilla verkoilla (kuva 16).

Kuva 16. Saimaan vapaa-ajankalastajien saaliin arvo eri pyyntivälineillä. Yli puolet saaliista saadaan verkoilla (Luonnonvarakeskus).

Vapaa-ajankalastuksen talousvaikutuksia voidaan arvioida myös kalastuspäivien lukumäärän ja yksittäisen kalastuspäivän arvon perusteella. Yksittäisen kalastuspäivän arvoksi kalastonhoitomaksun maksaneilla kalastajilla on arvioitu Etelä-Savossa 36 euroa ja koko vapaa-ajankalastuksen virkistysarvoksi tällä perusteella 18,9 miljoonaa euroa (Pokki ym. 2020). On huomattava, että tämän arvion ulkopuolella ovat ne kalastajat, joiden ei tarvitse maksaa kalastonhoitomaksua. Heidän määränsä on moninkertainen verrattuna kalastonhoitomaksun maksaneisiin.

4 Sopimusmenettely ja korvaukset

Kalastusrajoituksia on asetettu 1980-luvulta alkaen saimaannorpan suojelemiseksi, valtion ja vesialueen omistajien kesken solmimalla kalastuksen rajoittamissopimuksia. Vesialueen omistajille on maksettu korvauksia kalastusoikeuden rajoittamisesta, lupatulojen vähentymisestä ja sopimukseen liittyvistä velvoitteista. Vuonna 2020 sopimuskorvauksia maksettiin noin 407 000 euroa.

Kaupallisille kalastajille on maksettu korvauksia vuodesta 2010 alkaen saimaannorpan suojelusta aiheutuvien saalismenetysten ja kalastukselle aiheutuvien haittojen vuoksi. Maa- ja metsätalousministeriö on myöntänyt vuosittain Pohjois-Savon ELY-keskukselle määrärahan kaupallisten kalastajien korvauksia varten. ELY-keskus on myöntänyt korvauksia hakemuksia vastaan. Vuonna 2020 korvauksia maksettiin noin 78 000 euroa.

Saimaannorpan suojelusta aiheutuvat sopimuskorvaukset ja kaupallisille kalastajille maksettavat korvaukset maksetaan maa- ja metsätalousministeriölle osoitetuista määrärahoista.

4.1 Sopimukset kalastuksen rajoittamisesta

Kalastusrajoituksia saimaannorpan suojelemiseksi on 1980-luvulta alkaen tehty sopimalla verkkokalastuksen rajoittamisesta valtion ja vesialueen omistajien kesken. Vuodesta 2016 alkaen sopimuksilla on rajoitettu kalastusta samansisältöisesti kuin Valtioneuvoston asetuksessa eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla (259/2016). Kalastusrajoitukset koskevat eniten verkkokalastusta ja puuttuvat voimakkaimmin siihen kalastukseen, joka tapahtuu vesialueen omistajan myymien lupien nojalla. Kalastusrajoitukset vievät vesialueen omistajien päätäntävaltaa ja kalastusoikeutta juuri niiden pyydysten osalta, jotka ovat kalastusoikeuden käytön konkreettinen elementti. Yleiskalastusoikeuksien turvin tapahtuvaa vapakalastusta ei ole tarve rajoittaa saimaannorpan suojelemiseksi.

Sopimustoiminta on kohdistettu saimaannorpan poikasten keskeisille liikkumisalueille. Sopimusmenettelyä on täydennetty asetuksella niiden vesialueiden osalta, joihin ei ole saatu neuvoteltua sopimusta tai yhteinen vesialue ei ole järjestäytynyt tai ei toimi nykyisin. Vuosina 2016–2020 kalastusrajoitusalueetta on laajennettu vapaaehtoisesti sopimuksia solmimalla saimaannorpan uusille pesimäalueilla Paasselällä, Puruvedellä ja Rantasalmen

Haapaselällä. Vuonna 2020 kalastusrajoitusalue oli 2 770 km². Sopimuksia oli 262 kpl ja vuosittain maksettava korvaussumma oli noin 407 000 euroa.

Nykyisin osakaskunnille maksetaan sopimuskorvauksia 1,7 euroa hehtaaria kohden. Korvaustaso on pysynyt samalla tasolla vuodesta 1982 asti, eikä siihen ole tehty inflaatiotarkistuksia.

Kun kalastusta rajoitetaan, kalastajien maksamat verkkolupamaksut osakaskunnalle vähentyvät. Kalastusrajoitukset lisäävät osakaskuntien tiedotuksen ja valvonnan tarvetta sekä näistä aiheutuvia kuluja. Vesialueen omistajille maksettavat korvaukset maksetaan osakaskunnille. Osakaskuntien osakkaat, jotka itse käyttäisivät rajoituksilla menetettyä kalastusoikeuttaan, eivät korvauksia saa, vaan korvausten käytöstä päätetään osakaskuntien kokouksessa. Korvaukset käytetään lähes kokonaan kalavesien hoitoon ja kunnostuksiin.

4.2 Korvaukset kaupallisille kalastajille

EU säännösten vuoksi suurin myönnettävissä oleva korvaus on vuosittain 10 000 euroa per kalastaja, mutta käytännössä korvauksia on rajoittanut määrärahan vähäisyys. Vuodesta 2012 alkaen myönnettävä korvaussumma on ollut yhteensä noin 78 000 euroa. Keskimääräinen korvaus per kalastaja on laskenut 3 900 euroon, kun se vuonna 2011–2012 oli keskimäärin 7 000 euroa. Korvaustason laskemisen syynä on kalastusrajoitusalueen ja korvaushakemusten määrän kasvaminen, mutta korvaussumma on pysynyt vuoden 2012 tasolla. Saimaan kaupallisten kalastajien lukumäärän perusteella useimmat kalastajat eivät hae korvauksia. Syynä on joko korvausmenettelyn heikko tunnettavuus tai se, että korvaussummat ovat alimitoitettuja. Vuosittainen käytettävissä oleva määräraha ei vastaa nykyisen kalastusrajoitusalueen kokoa ja haitan kärsijöiden saalismenetyksiä kokonaisuudessaan. Mikäli rajoitusalue kasvaa lähivuosina edelleen muun muassa Etelä-Saimaalla, Puruvedellä ja Pohjois-Karjalan alueella, haitan kärsijöiden ja korvaushakemusten määrät kasvavat.

Korvauksia kaupallisille kalastajille on maksettu seuraavista syistä:

- Kalastusmahdollisuudet vähenevät ja korvaavia kalastusalueita ei ole useinkaan saatavilla.
- Kalastusrajoitukset lyhentävät pyydysten käyttöaikaa ja -ikää. Pyydysten hankinta ja pyydyskehitys lisäävät kustannuksia. Kalastustulot vähentyvät rajoitusten vuoksi.
- Verkkokalastuskiellon aikana kevätkutuisten kalojen saaliit vähenevät.

- Avorysiä ei voi käyttää kaupallisessa muikun sekä särki- ja petokalojen pyynnissä.
- Kalastuksen monipuolisuus ja saaliin ympärivuotinen toimitusvarmuus laskevat.
- Kannattavan ja monipuolisen kalastuselinkeinon toimintamahdollisuudet heikkenevät.

5 Keskustelutilaisuuksien ja mielipidekyselyn tulokset

Maa ja metsätalousministeriö järjesti yhdessä kolmen Saimaan alueen maakuntaliiton kanssa Saimaannorppa ja kalastus -keskustelutilaisuuskiertueen syksyllä 2020. Tilaisuuksissa kuultiin näkemyksiä ja kokemuksia saimaannorpan suojelemiseksi tehdyistä kalastusrajoituksista. Lisäksi kerättiin näkemyksiä kalastusrajoitusten vaikutuksista ja toivuudesta sekä kuultiin kehittämis ehdotuksia. Tilaisuudessa käytettiin menetelmänä Erätauko-dialogia. Keskustelutilaisuudet järjestettiin viidellä paikkakunnalla: Rääkkylä, Rantasalmi, Puumala, Taipalsaari ja Punkaharju. Tilaisuuksiin osallistui kaiken kaikkiaan lähes 200 keskustelijaa. Keskusteluihin osallistuivat muun muassa kaupalliset kalastajat, kotitarve- ja vapaa-ajankalastajat, mökkiläiset sekä ympäristö- ja luonnonsuojelujärjestöjen, kalatalousalueiden ja osakaskuntien edustajat. Tilaisuuksissa jakauduttiin pienryhmiin keskustelemaan nykyisestä rajoitusalueesta ja -ajasta sekä pyydyksistä, joilla ei saa kalastaa tai saa kalastaa. Kokonaisyhteenveto on laadittu kirjureiden pienryhmissä tekemien muistiinpanojen ja osallistujilta kirjallisesti kerättyjen kehittämis ehdotusten pohjalta.

Aluutilaisuuksissa vallitsevaksi käsitykseksi nousi, että nykyiset rajoitukset hyväksytään, niiden kanssa on opittu elämään ja ne ovat toimineet. Moni toivoo, että nykyrajoituksilla jatketaan ja suojelukorvauksia korotetaan tai ne säilytetään ennallaan. Koettiin tärkeäksi huomioida, että on löytynyt kompromissi. Keskusteluissa korostuu, että yhteisistä sopimuksista on nyt tärkeää pitää kiinni, jotta luottamus säilyy. Esille nousee myös näkemykset siitä, että saimaannorppakannan kasvaessa olisi aika aloittaa keskustelut rajoitusten purkamisesta.

Tulosten yhteenveto:

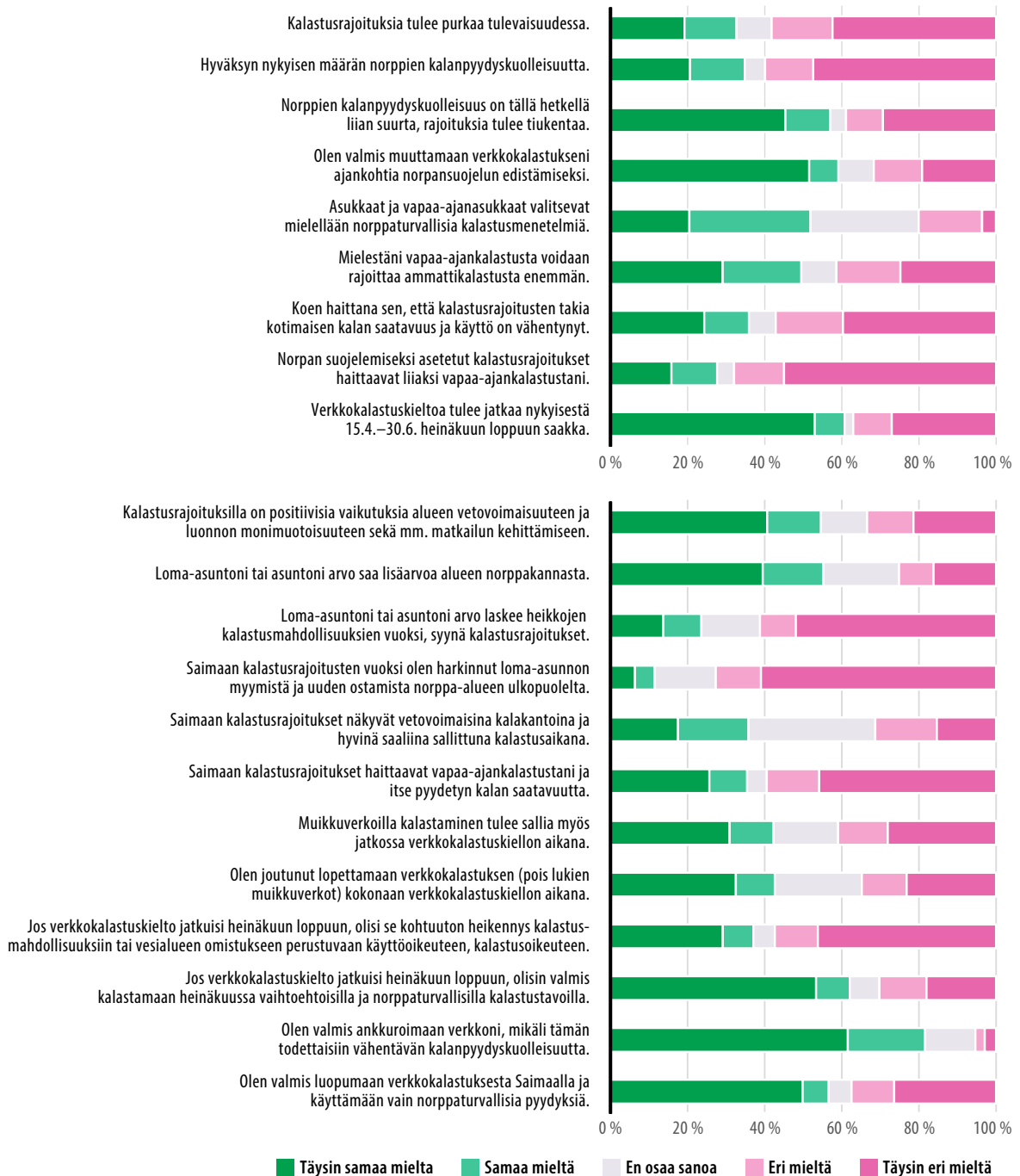
- Osapuolten välillä on oltava rakentava neuvotteluyhteys. Kalastajien syyllistäminen on lopetettava.
- Suojelu ei voi poissulkea kalastusta, pitää löytyä kompromissi.
- Moni pitää nykytilanteen jatkamista kannatettavana.
- Rajoitusten noudattaminen perustuu siihen, että rajoitusten perustelut on yleisesti hyväksytty.
- Rajoitukset ovat toimineet yli odotusten, ovat hyväksyttävät ja niiden kanssa on opittu elämään.

- Rajoitusten laajentaminen ja rauhoitusajan jatkaminen heinäkuulle herättävät sekä vastustusta että kannatusta.
- Rajoitusalueita tulisi laajentaa uusille norpan lisääntymisalueille vapaaehtoisilla sopimuksilla.
- Rajoitusten purkamisesta pitäisi keskustella.
- Riittävän norppakannan määrittäminen tärkeää (selkeyttä yhteiseen tavoitteeseen).
- Kokonaisuuden huomioiminen, kevätkalastuskiellon vaikutukset kalakantojen koostumukseen, keväisen lahnanpyynnin tehostamista mietittävä.
- Tarvitaan koulutusta norppaturvalliseen kalastamiseen: tarvitaan ohjeita verkkojen ankkurointiin.
- Rajoitusten on oltava suhteessa norppakuolemiin (esim. kuuttien kuolleisuuden syyt huomioitava).
- Norppaturvallisilla pyydyksillä ei voi vaikuttaa kaikkeen, teho laskee talvella.
- Kotimaisen kalan ketju pitäisi saada arvokkaammaksi.
- Valvontaa pitää tehostaa.

Mielipidekyselyn toteutti Etelä-Savon maakuntaliitto lokakuussa 2020 yhteistyössä Saimaannorppa ja kalastus työryhmän kanssa. Kyselyyn tuli 1 120 vastausta. Vastanneista 63 prosenttia asui norppa-alueen maakunnissa. Yli 80 prosenttia kyselyyn vastanneista vapaa-ajanasukkaista omisti mökin norppa-alueella.

Saimaan alueen asukkaat ja vapaa-ajankalastajat suhtautuvat saimaannorpan suojeluun ja norppaturvalliseen kalastukseen myönteisesti. Kalastusrajoitukset hyväksytään yleisesti ja niiden kanssa on totuttu elämään. Vaikka kalastusmääräysten yksityiskohtiin suhtaudutaan kaksijakoisesti, suojelun ja kalastuksen yhteensovittamista sekä vuoropuhelua tulee jatkaa. Suojelun ja kalastuksen ympärillä on edelleen eriäviä mielipiteitä, aina totaalista verkkokalastuskiellosta rajoitusten purkamiseen (kuvat 17–18). Rajoitusalueen laajennuksia esitti lähes joka toinen ja vastaavasti rajoitusten purkamista esitti lähes joka viides vastaaja. Vastaajat tuntevat suojelun ja kalastuksen yhteensovittamisen periaatteet, sillä monet esittivät rajoitusten aluelaajennuksia nimenomaan uusille pesimäalueille. Verkkokalastuskiellon jatkamista heinäkuun loppuun kannatti kolme viidestä vastaajasta. Lähes kaksi viidestä ei hyväksynyt ajallista muutosta verkkokalastukseen. Kolmannes katsoi, että kalastusrajoitusten purkamiselle on perusteita ja lähes kolme viidestä kannatti rajoitusten lisäämistä. Työryhmän järjestämien kuulemistilaisuuksien perusteella suuri osa pitää nykyisiä kalastusrajoituksia onnistuneina, rajoitukset ovat toimineet ja ne ovat hyväksyttäviä.

Kuva 17 ja 18. Mieliidekyselyn tulokset tiivistetysti.

6 Kalastusrajoitusten vaikutusten ja riittävyyden arviointi

Työryhmä on arvioinut kalastusrajoitusten vaikutuksia muun muassa saimaannorpan suojelun tarpeiden ja kalastusrajoitusten toimivuuden kannalta. Kalataloudellisia vaikutuksia on arvioitu kaupallisen kalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen osalta erikseen. Kalastuksella on vaikutuksia sivusaaliskuolleisuuden kautta saimaannorpan suojeluun ja vastaavasti kalastusrajoituksilla on vaikutuksia kalastukseen (kuva 19).

Kuva 19. Miksi kalastuksen rajoittaminen jakaa mielipiteitä. Kuva: Muotoilutoimisto Polku

Miksi verkkokalastuksen rajoittaminen jakaa mielipiteitä?

Maa- ja metsätalousministeriö

Verkot aiheuttavat kuolemia saimaannorpille

Kalastusverkot aiheuttavat kuolemia erityisesti saimaannorpan poikasille. Saimaannorppa on kalastajalle hyvin ikävä ja ei toivottu sivusaalis.

Viime vuosina on havaittu kuolleen rajoitus-alueella kalanpyydyksiin keskimäärin 3–4 kuuttia ja 0–1 aikuista yksilöä vuodessa. Tämän vuoksi verkkokalastus on kielletty 15.4.–30.6. (ei koske solmuväliiltään alle 22 mm muikkuverkkoja) välisenä aikana, kun emän vieroittamat poikaset ovat pienimmillään ja riski jäädä pyydyksiin korkein.

Verkkokalastuksen merkitys kotimaisten kalojen pyynnissä

Muikku

- Nykyiset rajoitukset eivät rajoita muikun pyyntiä.
- Vapaa-ajankalastuksen muikkusaaliista lähes 100 % kalastetaan muikkuverkoilla avovesikaudella.
- Vapaa-ajankalastuksessa ei ole korvaavia pyydyksiä muikun pyyntiin.
- Kaupallisessa kalastuksessa muikku pyydetään pääosin troolilla ja nuotalla.

Kuha

- Kuha on taloudellisesti merkittävin kala.
- Kaupallisesta kuhasaaliista 90 % on verkoilla pyydettyä.

Ahven

- Vajaa 70 % pyydetään verkoilla.
- Tärkein pyyntiaika on kesä-syyskuu.
- Ahvenen pyyntiin on kehitetty norpaturvallisia rysiä, mutta niiden heikkoutena on pyydysten kalleus (n. 5000 €) sekä siirtämisen hitaus ja vaikeus.

Lahna

- Ympärivuotiset rajoitukset estävät lähes kokonaan lahnan pyynnin.

Useimmat saimaannorpalle vaaralliset pyydykset on kielletty ympärivuotisesti rajoitusalueella

Riimuverkko

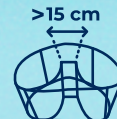
Monisäikeisestä tai -kuituisesta langasta tehtyt verkot

Vahvalankaiset verkot

Pitkäsiima

>15 cm
Leveänieluiset katiskat ja merrat

6.1 Vaikutukset saimaannorppakannan kehitykseen

Vuosina 2016–2020 saimaannorpan levittäytyminen on jatkunut entisille elinalueille ja uusia pesimäalueita on muodostunut Puruvedelle, Luonterille ja Paasselälle. Pitkän tauon jälkeen Rantasalmen Haapaselkä on ollut pesimäaluetta viimeisimmät vuodet. Käytännössä norpan voi tavata koko Saimaan alueella.

Viideksi vuodeksi kerrallaan tehtävien kalastusrajoitusten vaikutus näkyy heti pyydyskuolleisuuden ja muun muassa kuuttien elossa säilymisen muutoksina. Kannan kasvuprosentissa kuuttien eloonjäännin vaikutus näkyy vasta siinä vaiheessa, kun selviytyneet yksilöt tulevat sukukypsiksi noin viiden vuoden ikäisenä. Tällä hetkellä näemme syntyvytydessä vuosien 2011–2016 aikana voimassa olleiden kalastusrajoitusten vaikutukset. Voimassa olevien kalastusmääräysten tulokset syntyvytydessä näkyvät vasta seuraavalla asetuskaudella 2021–2026.

Voimassa olevien kalastusrajoitusten vaikutuksia voidaan arvioida myös kalanpyydyskuolleisuuden kautta. Kalanpyydyskuolleisuus on laskenut tasaisesti. Vuosina 2016–2020 havaittu vuosittainen kalanpyydyskuolleisuus on ollut noin 1,5 % kannan kokoon suhteutettuna. Vuosina 2010–2015 vastaava luku oli 2,0 %, vuosina 2005–2009 luku oli 2,1 % ja vuosina 2000–2005 luku oli 2,5 %. Suojelustrategiassa asetettuja tavoitteita nopeampi kannan kasvu on selitettävissä pienentyneellä kalanpyydyskuolleisuudella (kuva 8.). Jatkossa kannan kasvua saattaa uhata pesimäolosuhteiden heikkeneminen lämpenevien talvien myötä.

Yhteenvedon voidaan arvioida, että kalastusrajoitukset ovat olleet toimivia saimaannorppakannan kehityksen näkökulmasta.

6.2 Rajoitusalueen yhtenäisyys ja koon riittävyys

Kalastusrajoitusalueen merkittävä laajentaminen vuosina 2011 ja 2016 ovat osaltaan vähentäneet pyydyskuolleisuutta sekä lisänneet kannan kasvunopeutta ja syntyvyyttä (kuvat 3, 4 ja 8). Yhtenäisen, aukottoman rajoitusalueen kohdentaminen pesimäalueiden ympärille ja niiden välisille liikkumisalueille on ollut onnistunut toimenpide (kuva 20). Rajoitusalue on turvannut kuuttien elossa säilymistä, sillä vuosina 2016–2020 rajoitusalueen sisäpuolella, verkkokiellon aikana ei kuollut yhtään kuuttia kalanpyydyskuolleisiin.

Vuosina 2009–2014 verkkokiellon aikana havaittiin kuolleeksi 5 kuuttia verkkoihin keskeisen lisääntymisalueen sisällä olevissa aukkopaikoissa. Keväällä 2016 rajoitusalueen yhtenäisyys turvattiin rannasta rantaan periaatteella. Vuosina 2016–2020

verkkokalastuskieltoaikana ei havaittu myöskään yhtään aikuista norppaa rajoitusalueen sisällä, kun lahtivesiä ei jätetty verkkokalastukselle sallituiksi.

Vuosina 2016–2020 rajoitusalueen sisällä havaittiin kuolleeksi 2 aikuista norppaa kalanpyydyksiin ja rajoitusalueen ulkopuolella 4 aikuista norppaa. Aikuisia norppia havaittiin kuolleeksi vuosittain keskimäärin 1,2 norppaa kalanpyydyksiin. Vuosina 2005–2014 aikuisia norppia havaittiin kuolleeksi jo pelkästään verkkoihin keskimäärin 1,6 vuodessa. Vuosina 2005–2014 oli myös muuta kalanpyydyskuolleisuutta. Vuosina 2005–2020 kanta kasvoi noin 270 norpasta yli 420 norppaan. Kannan kokoon suhteutettuna aikuisten norppien kuolleisuus on ollut aiempaa vähäisempää nykyisten kalastusmääräysten ansiosta.

Aikaisemmin katiska- ja mertapyydykset, joissa ei ollut nielurajoitinta, aiheuttivat vuosittain yksittäisiä pyydyskuolemia pääosin rajoitusalueen ulkopuolella tai rajoitusalueen aukokopaikoissa. Kevästä 2016 alkaen rajoitusaluetta kasvatettiin ja alueen yhtenäisyys turvattiin rannasta rantaan periaatteella. Rajoitusalueen koko kasvoi noin 1 000 km² vuodesta 2015 vuoteen 2020 norpalle vaarallisten pyydysten kieltoalueen osalta. Vuosina 2016–2020 em. pyydykset olivat kiellettyjä yhtenäisellä ja suuremmalla rajoitusalueella. Tällä jaksolla havaittiin vain yhden kuutun kuolleen katiskan, joka sekini oli liian leveänieluisen ja näin ollen asetuksen vastainen. Pyydystyypinasetuksen ja verkkokalastuskieltoalueen yhdistäminen sekä yhtenäisyys ovat vähentäneet ilman nielurajoitinta olevien katiska- ja mertapyydysten aiheuttamat kuolemat. Nielurajoittimella varustettuihin katiska- ja mertapyydyksiin ei ole havaittu kuolleen yhtään norppaa.

- *Kehittämistarve: Saimaannorpan suojelua tulee toteuttaa yhtenäisellä aukotomalla rajoitusalueella.*

Nykyisen asetusalueen 2 500 km² lisäksi vapaaehtoisia ja laajempia kalastuksen rajoittamissopimuksia on tehty asetusalueen reuna-alueille. Asetuskaudella on tehty vapaaehtoisia uusia sopimuksia saimaannorpan uusille pesimäalueille. Kuutteja ei ole havaittu jääneen kalanpyydyksiin myöskään uusilla pesimäalueilla.

- *Kehittämistarve: Sopimusmenettelyä tulee jatkossakin suunnata reuna-alueille ja uusille pesimäalueilla.*

Kuva 20. Kalastusrajoitusalueen koko. Kuva: Muotoilutoimisto Polku

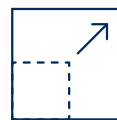
Kalastusrajoitusalue saimaannorpan suojelemiseksi

Maa- ja metsätalousministeriö

Kalastusrajoitusalueutta saimaannorpan suojelemiseksi on laajennettu viime vuosina huomattavasti.

Verkkokalastuskieltoalue laajeni 2015–2019 välillä **734 km²** sen ollessa nyt yhteensä **n. 2 770 km²**

Kalastusrajoitusalue kattaa noin **63 %** koko Saimaan pinta-alasta.

Kalastusrajoitusalue kattaa saimaannorpan pesimäalueet ja uusille pesimäalueille on tehty vapaaehtoisia kalastuksen rajoittamissopimuksia.

Alue on kooltaan suurempi kuin **kaksi kertaa Päijätne.**

Vielä 2000-luvun alussa alueen koko oli alle puolet Päijänteestä.

6.3 Kalastusrajoitusten vaikutukset saimaannorpan suojelussa rajoitusalueella

Vuosina 2000–2010 touko-kesäkuussa havaittiin kuolleen verkkoihin yhteensä 22 norppaa ja heinäkuussa 10 yksilöä. Vuosina 2011–2020 touko-kesäkuussa havaittiin kuolleen ainoastaan yksi kuutti ja heinäkuussa 21 yksilöä.

Vuosina 2016–2020 rajoitusalueen sisällä laillisiin kalanpyydyksiin on havaittu kuolleen vuosittain keskimäärin 3,0 kuuttia ja 0,4 aikuista norppaa. Näistä kaikki ovat kuolleet verkkoihin. Verkkokalastuskiellon aikana ei ole havaittu kuolleen yhtään kuuttia eikä aikuista norppaa. Verkkokalastusaikana 1.7.–14.4. verkkoihin on havaittu kuolleen vuosittain keskimäärin heinäkuussa 1,8 kuuttia, elo-joulukuussa 0,8 kuuttia sekä tammikuun ja huhtikuun 14 päivän välillä 0,4 kuuttia. Vuosina 2016–2020 kaikista havaituista verkkoon kuolleista kuuteista yhteensä 10 jäi verkkoon heinäkuussa, joista yksi rajoitusalueen ulkopuolella.

Verkkokalastuskiellon vaikutuksesta kuuttien havaittu kuolleisuus on siirtynyt heinäkuulle, mutta se on vähentynyt hieman kappalemääräisesti. Kuuttien syntyvyyteen nähden suhteellinen kuolleisuus kalanpyydyksiin on laskenut tehtyjen kalastusrajoitusten vaikutuksesta. Heinäkuussa havaitaan kalanpyydyksiin kuolleina edelleen keskimäärin noin 2 kuuttia vuodessa.

Aikuisten norppien kuolleisuus on kannan kasvun kannalta kriittistä, sillä jokainen lisääntymiskykyinen naaras on arvokas populaatiolle. Vahvalankaisten ja riimuverkkojen sekä useimpien muiden saimaannorpalle vaarallisten pyydysten kieltäminen ympärivuotisesti on vähentänyt kalanpyydyskuolleisuutta, sekä aikuisiin että kuutteihin kohdistuvaa riskiä. Lisääntymiskykyisiä norppia jää kalanpyydyksiin nykyisin harvoin, koska aikuisille norpille vaaralliset kalanpyydykset on kielletty ympärivuotisesti rajoitusalueella. Lisääntymiskykyisten naaraiden määrän arvioidaan 2000-luvun aikana kasvaneen noin 65:stä noin 110:een.

- *Kehittämistarve: Ympärivuotiset kalastusrajoitukset ovat onnistuneita saimaannorpan suojelun kannalta ja voimassa olevia pyydysrajoituksia ei voida vähentää. Kalastuksen valvonnassa on havaittu, että rajoitusalueella on edelleen käytössä norpalle vaarallisia katiskoja ilman nielurajoitinta. Nielurajoitinten käyttöä katiskapyynnissä tulee tehostaa tiedotuksella sekä yhteistyötä välinevalmistajien ja jälleenmyyjien kanssa tulee lisätä. Rajoitusalueen tarkistuksessa huomioidaan norpan lisääntymisalueiden laajentuminen.*

Muikkuverkot vapautettiin verkkokalastuskiellosta keväällä 2016, koska muikkuverkkojen aiheuttama havaittu kuolleisuus tätä aikaisemmin oli harvinaista. Vuosina 1977–2020 on havaittu kuolleen muikkuverkkoihin yhteensä 9 norppaa, joista viisi nykyisellä asetuskaudella. Vuosina 2016–2020 muikkuverkkoihin havaittiin kuolleen viisi kuuttia, mutta

ei yhtään verkkokalastuskiellon aikana. Siten muikkuverkkojen vapauttaminen kevään ja alkukesän verkkokalastuskiellosta ei ole lisännyt pyydyskuolemia. Muikkuverkkoa on pidetty vuosikymmenet norppaturvallisena pyydyksenä vähäisten pyydyskuolemien vuoksi, mutta viime vuosina tapahtuneet pyydyskuolemat ovat muuttaneet käsitystä. Muikkuverkkokuolemat ovat lisääntyneet viime vuosina tuntemattomasta syystä erityisesti Etelä-Saimaalla.

Muikkuverkkojen vapauttaminen kevään ja alkukesän kalastusrajoituksista on vaikuttanut positiivisesti sopimusmenettelyyn sekä kesäasukkaiden ja vapaa-ajankalastajien muikun kalastusmahdollisuuteen. Vapaaehtoinen sopimusmenettely on turvannut uusilla pesimäalueilla kuuttien elossa säilymisen. Kun muikkuverkkojen käyttö vuonna 2016 päätettiin sallia, niin samalla todettiin, että mikäli seurannassa havaitaan muikkuverkkojen aiheuttamaa kuolleisuutta, tarkistetaan kalastuskieltoa (Maa- ja metsätalousministeriön työryhmämuistio 2015:4).

- *Kehittämistarve: Muikkuverkkojen aiheuttamat kuolinsyyt ja muikkuverkon riskiä saimaannorpalle tulee selvittää. Mikäli seurannassa havaitaan edelleen muikkuverkkojen aiheuttamaa merkittävää kuolleisuutta, tarkistetaan kalastuskieltoa. Sopimusmenettelyä tulee lisätä ja kehittää vapaaehtoisuuteen perustuen.*

6.4 Vaikutukset kalatalouteen ja kotimaisen kalan käyttöön

6.4.1 Kaupallinen kalastus

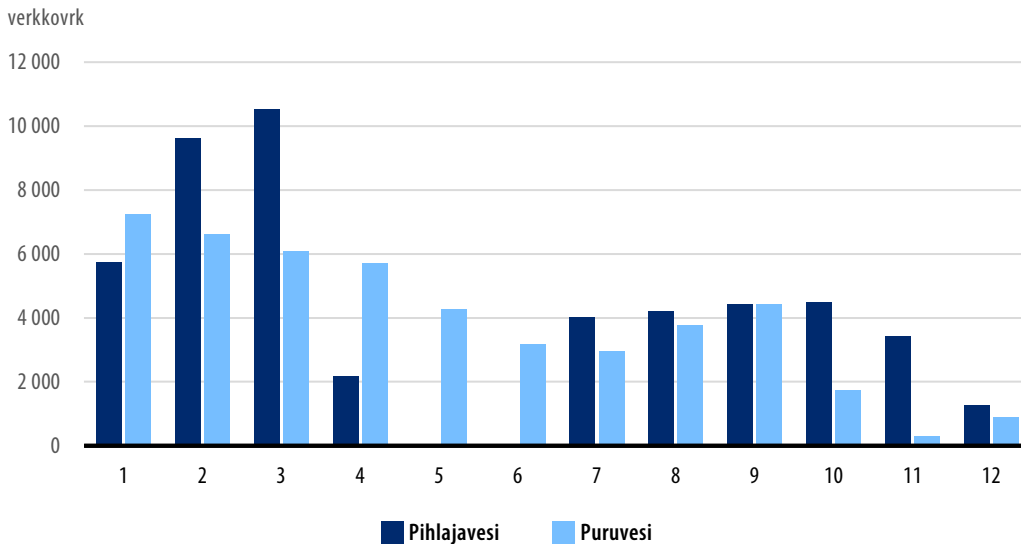
Kaupallisessa kalastuksessa rajoitukset vaikuttavat saaliin ympärivuotiseen toimitusvarmuuteen ja saalishuippuihin ja sitä kautta kalastajahintoihin. Kaupallisessa kalastuksessa ei voida käyttää avorysiä alkukesän muikun pyynnissä, kun norpat ruokailevat kalapesässä ja karkottavat saalista. Toimivaa norppaturvallista muikkurysää ei ole saatu kehitettyä useista yrityksistä huolimatta. Muikkuparvi ei mene suljetuissa rysissä norpanestokalterin läpi. Muikun pyyntiin alkukesän aikana ei ole korvaavia pyydyksiä. Muikun hinta on keväällä ja alkukesällä korkeampi kuin myöhemmin avovesikaudella, mikä vähentää kalastajan tuloja. Verkkojen ja avorysien käyttö olisi tehokasta kevätaikaisessa särkikalojen sekä ahvenen, hauen ja kuhan pyynnissä. Kaupallisessa kalastuksessa ei käytetä muikkuverkkoja kesän aikana, koska on tehokkaampia pyyntimuotoja. Rajoitukset estävät verkkokalastuksen kevään ja alkukesän aikana ja taloudellisesti kannattava avorysäkalastus ei ole mahdollista norppien aiheuttaman saalimenetyksen ja häiriön vuoksi. Avorysäkalastusta voidaan korvata osin suljetuilla norppaturvallisilla rysillä ja katiskapyynnillä.

Kaupallisen kalastuksen ahvensaaliista verkoilla saadaan hieman alle 70 %. Tärkein pyyntiaika on kesä-syyskuu, jolloin saadaan 60 % saaliista. Verkkokalastuskielto estää kalastuksen kevään ja alkukesän aikana, mutta mahdollistaa heinäkuussa kalastuksen korkean kysynnän aikana. Verkoilla pyydettävä ahven on suurikokoista ja siitä saatava hinta keskimääräistä korkeampi. Verkkokalastuksen merkitys ahvenen osalta vaihtelee huomattavasti Saimaan eri osissa. Ahvenen pyyntiin on kehitetty norppaturvallisia rysiä, mutta niiden heikkoutena on pyydysten kalleus sekä siirtämisen hitaus ja vaikeus. Avovesiaikaan ahvenen kalastus perustuu aktiiviseen pyydysten siirtelyyn ja parvikalastukseen. Kaikuluotain ja verkko mahdollistaa nopean ja tehokkaan pyyntimuodon. Verkkokalastuskiellon jatkaminen vähentäisi kaupallista ahvenen pyyntiä ja vähentäisi Saimaan ahvensaaliista sekä kulutusta.

Vaikutuksia kaupalliseen kalastukseen arvioitiin vertailemalla Puruveden (ei rajoituksia) ja Pihlajaveden (rajoitusaluetta) pyyntiä. Pyyntiponnistus kaupallisessa verkkopyynnissä huhtikuussa oli Pihlajavedellä noin 20 % maaliskuun vastaavasta ja Puruvedellä suunnilleen samalla tasolla kuin maaliskuussa (kuva 21). Touko-kesäkuun pyyntiponnistus Puruvedellä oli suunnilleen samalla tasolla kuin heinä-elokuussa. Olettaen, että ilman rajoituksia verkkopyynnin ajallinen jakautuma olisi ollut samanlainen Pihlajavedellä ja Puruvedellä, niin verkkokieltorajoituksen vähentävä vaikutus oli Pihlajavedellä noin 12 000 verkkovrk.

Olettaen, että rajoitusten (60 % pinta-alasta rajoitusten piirissä) vaikutus on samanlainen koko Saimaalla menetetyt verkkovuorokaudet (muut kuin muikkuverkot) vuosittain 15.4.–30.6. välisenä aikana ovat olleet noin 90 000, mikä on noin 10 % koko kaupallisten kalastajien verkkopyyntiponnistuksesta. Tämän menetyksen korvaaminen muuna ajankohtana tai muilla alueilla ei ole suoraan mahdollista. Muina aikoina ei välttämättä ole aikaa pyytää kyseisiä lajeja tai käytettävä kalusto ei ole sopivaa tai ne eivät riitä. Taloudellisesti kannattava kaupallinen kalastus perustuu siihen, että saaliit ovat käytettyyn resurssiin nähden riittävät. Rajoitukset vähentävät käytettävää kalastusaikaa ja kalastuksen monipuolisuutta. Saaliit käytettyä resurssia kohti ovat usein pienemmät tai vaihtoehtoisia pyydyksiä tai alueita ei ole olemassa. Esimerkiksi kesäisen ahvenen verkkopyynnin korvaaminen rysäkalastuksella on juuri esimerkki heikommasta kannattavuudesta ja kalastusluopien vaikeammasta saannista.

Kuva 21. Kaupallisen kalastuksen verkkopyyntiponnistus (verkkovrk, muut kuin muikkuverkot) Puruvedellä (vaaleansininen) ja Pihlajavedellä (tummansininen). Lähde: Luonnonvarakeskus.

6.4.2 Vapaa-ajankalastus

Yhden pyyntimuodon rajoittaminen parantaa yleensä toisen pyyntimuodon saaliita tai muuttaa aikajaksoa, jolloin saalista saadaan. Saimaannorpan suojelemiseksi asetetut rajoitukset kohdistuvat voimakkaimmin verkko- ja koukkukalastukseen vähentäen eniten vesialueen omistajan lupaan perustuvia kalastusmahdollisuuksia ja saalista verkkokieltoaikana. Rajoitukset vähentävät omistajaoikeuksilla tapahtuvaa passiivisten pyydysten käyttöä ja lisäävät omistajaoikeuksilla tapahtuvaa aktiivikalastusta sekä yleiskalastusoikeuksiin perustuvaa kalastusta. Kalastusrajoituksilla on voinut olla positiivisia vaikutuksia kalakan-toihin, erityisesti vaellus- ja petokalakantoihin.

Kalastusrajoitukset vähentävät kalastusta, saalista ja itsepyydetyn kalan käyttöä erityisesti verkkokalastuskiellon aikana. Rajoitukset lisäävät pyydyskustannuksia sekä vähentävät hauen, kuhan ja ahvenen saalista. Ympärivuotiset rajoitukset estävät rajoitusalueella lähes kokonaan lahnan pyynnin sekä mateen ja hauen koukkupyynnin. Nykyiset rajoitukset ohjaavat vapaa-ajankalastusta norppaturvalliseen kalastukseen, kuten katiska- ja vapaa-pyyntiin keväällä ja alkukesällä. Keski- ja loppukesän ahvenen verkkokalastukseen rajoitukset eivät nykyisellään vaikuta. Ahventa kalastetaan myös yleiskalastusoikeuksilla, lähinnä onkimalla ja vapavälineillä. Talvella vapaa-ajankalastus painottuu pilkintään ja jään alta tapahtuvaan verkkopyyntiin. Verkkopyyntiin ei ole korvaavia norppaturvallisia pyydyksiä. Vapaa-ajankalastuksen muikkusaaliista lähes 100 % kalastetaan muikkuverkoilla avovesi-kaudella. Nykyiset rajoitukset eivät rajoita muikun pyyntiä. Rajoituksista huolimatta monipuolisia ja runsaita kalakantoja kyetään hyödyntämään useimpien lajien osalta.

Suomalaisten kuluttamasta kotimaisesta kalasta 26 % on peräisin kaupallisesta kalastuksesta, 40 % vapaa-ajankalastuksesta ja 33 % kalanviljelystä (<https://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/>). Vapaa-ajankalastuksen saalis käytetään ravinnoksi pääosin omassa taloudessa. Mikäli kalastus ei ole mahdollista, tämä ravinto korvataan jollain muulla. Mikäli itse pyydetty kala korvataan muulla kuin kotimaisella kalalla, kalan kulutus vähenee, vaikka hallitusohjelman tavoitteena on lisätä kotimaisen kalan kulutusta.

6.5 Vaikutusarviointi verkkokalastuskiellon ajallisesta pituudesta

Verkkojen käyttökielto on ollut edellisten asetusten aikana voimassa 15.4.–30.6. kuutien suojelemiseksi lukuun ottamatta solmuväliltään alle 22 mm muikkuverkkoja vuosina 2016–2020. Työryhmän jäsenten mielipiteet verkkokalastusrajoituksen ajallisesta pituudesta jakautuivat vahvasti. Työryhmässä esitettiin verkkokalastuskiellon ulottamista heinäkuulle sivusaaliskuolleisuuden vähentämiseksi ja toisaalta vastustettiin tätä pidennystä kalataloudellisten vaikutusten vuoksi. Työryhmä päätti olla ottamatta asiaan kantaa ja laati sen sijaan vaikutusarvioinnin edellä mainituista kahdesta eri vaihtoehdosta. Vaikutusarviointi on esitetty taulukossa 4. Se on laadittu ottaen huomioon oikeusministeriön ohjeissa säädösehdotusten vaikutusten arvioinnista mainitut vaikutusalueet. Vaikutusarvioinnissa mainitut luvut perustuvat Metsähallituksen tilastoihin tai Luonnonvarakeskuksen tutkimuksiin, ellei tarkempaa viitettä ole mainittu. Osa mainituista vaikutuksista perustuu työryhmän jäsenen asiantuntija-arvioon.

Taulukko 4. Vaikutusarviointi verkkokalastuskiellon ajallisesta pituudesta.

Tarkastelu- näkökulma	Heinäkuussa ei ole verkkokalastuskieltoa (vahvalankaiset ja riimuverkot kielletty)	Heinäkuussa on verkkokalastuskielto
Ympäristö- vaikutukset	Heinäkuussa menehtyisi keskimäärin kaksi kuuttia verkkokalastuksen sivusaaliina aikaisemman havaitun kalanpyydyskuolleisuuden perusteella. Havaitussa kuolleisuudessa on vuosittaista vaihtelua, joten määrä voi olla 1–5. Kaikkia sivusaaliina kuolleita norppia ei havaita Jounelan ym. (2019) mukaan arvioitu sivusaaliskuolleiden lukumäärä oli noin 1,5-kertainen suhteessa havaittuun lukumäärään vuosina 2007–2013. Asetuskaudella (2016–2020) kaikista havaituista verkkoon kuolleista norpista 42 % (yhteensä 11) jäi verkkoon heinäkuussa. Kanta kasvaa suojelustrategian tavoitteen mukaisesti, mutta heikkojen pesimäolosuhteiden yleistyessä riski kannan epäsuotuisalle kehitykselle kasvaisi. Kuolleisuus (lukumäärä) verkkoihin heinäkuussa todennäköisesti kasvaisi norppakannan kasvaessa.	Keskimäärin vähintään 2 kuuttia vuodessa enemmän selviäisi hengissä elokuulle. Heinäkuun rauhoitus tehostaisi tehtyjä suojelutoimia ilmastomuutoksen kielteisiin vaikutuksiin, kun se edesauttaisi apukinoksiin ja keinopesiin syntyneiden kuuttien selviytymistä kriittisten elinkuukausien aikana. Kuutit saisivat aikaa kasvaa erityisesti heikkoina vuosina. Kanta vahvistuisi suojelustrategian mukaisesti tai tavoitetta nopeammin etenkin norpalle suotuisina keväinä. Norppakannan kasvun nopeutuminen parantaisi kannan kykyä selvitä ilmaston lämpenemisen vuoksi yleistyvien huonojen pesimävuosien vaikutuksista. Kuolleisuus verkkoihin elokuussa todennäköisesti kasvaisi.
Yhteiskunnalliset vaikutukset	Kansalaisten luottamus viranomaisten ja päättäjien toimintaan voisi laskea, jos verkkokuolemia tulisi useita heinäkuussa, koska enemmistö kansasta ja Saimaan alueen asukkaista on heinäkuun verkkokiellon kannalla ja odottavat viranomaisten asettavan kalastusrajoitukset norppaturvallisiksi. Mielipiteet mahdollisesti polarisoituisivat keskusteluissa entisestään.	Luottamus viranomaisten toimintaan todennäköisesti laskisi osakaskunnissa. Paikallisten osakaskuntien halukkuus toimia yhteistyökumppanina pesälaskennassa, pesien kolaamisessa, pienpetojen pyynnissä ja tekopesien sijoituslupien antamisessa mahdollisesti laskisi. Osakaskuntien motivaatio kalastuksenvalvontaan vähenisi. Kansalaisten tyytyväisyys viranomaisten toimintaan kasvaisi, kun sivusaaliskuolleisuus pienenesi ja kannan kasvu vauhdittuisi.

Tarkastelu- näkökulma	Heinäkuussa ei ole verkkokalastuskieltoa (vahvalankaiset ja riimuverkot kielletty)	Heinäkuussa on verkkokalastuskielto
Vaikutukset viranomaisten toimintaan	Viranomaiset joutuisivat useammin ottamaan kantaa kansalaiskyselyihin ja aloitteisiin, jos verkkokuolemia heinäkuussa tulisi useita. Osakaskuntien halukkuus osallistua pesälaskentaan ja kolattujen pesien tekoon säilyisi ennallaan, mikä helpottaa Metsähallituksen työtä.	Kalastusrajoitussopimusten teko osakaskuntien kanssa vaikeutuu. Vaatimukset lahtialueiden jättämisestä suojelualueen ulkopuolelle todennäköisesti lisääntyisivät.
Taloudelliset vaikutukset (kalastus- vaikutukset ja muut taloudelliset vaikutukset)	Verkoilla heinäkuussa Saimaalla on kalastanut 1-ryhmän kalastajia 8–11 ja 2-ryhmän kalastajia 29–39. Kaupallisen kalastuksen verkkosaaliin arvo heinäkuussa on ollut noin 100 000 euroa per vuosi (alv 0 %). Noin 11 400 henkilöä on kalastanut heinäkuussa verkoilla Saimaalla (virkistys- ja kotitarvekalastus) ja heidän yhteenlaskettu saaliinsa on ollut noin 117 tonnia. Tämän saaliin arvo on ollut vähittäishintana noin 900 000 euroa ja saalista on saatu keskimäärin filepainona 6 kg per asuntokunta. Vaatimukset verkkokalastuskiellon puolesta kasvavat ja verkkokalastuksen hyväksyttävyyttä vähenee.	Ahvenen kalastus vaikeutuisi rajoitusalueella merkittävästi kaupallisessa kalastuksessa ja kalastuksen kannattavuus vähenisi. Ahvenen tarjonta ravintoloissa vaikeutuisi heinäkuussa, jolloin ahvenella on korkea kilohinta ja se on tuore paikallinen erikoistuote. Kesäasukkaat menettäisivät tärkeimmän verkkokalastuskuukautensa. Itse pyydetyn kalan käyttö alueen kotitalouksissa vähenisi. Osa verkkokalastuksesta korvautuu muilla kalastusmuodoilla etenkin katiska- ja vapakalastuksella, mikä vaikuttaa saalislajeihin ja saaliinsaanti-mahdollisuuksiin. Verkoille vaihtoehtoisten kalastustapojen kehittämiselle on suurempi paine ja niiden käyttö kasvaa. Osakaskunnille ja kaupallisille kalastajille maksettavat korvaukset kasvavat. Osakaskunnat menettäisivät lupatuloja etenkin kesäasukkaiden ja kesälomalla kalastavien osalta.
Muut vaikutukset	Saimaannorpan suojelussa jää heinäkuussa menehtyneiden kuuttien osalta toteutumatta kannan kasvun ns. ennakko, joka olisi tarpeellinen ilmastonmuutoksen myötä yhä useammin esiintyvien leutojen talvien aiheuttamaan poikaskuolleisuuden lisääntymiseen.	Sivusaaliskuolleisuus laskisi suhteessa saimaannorppakantaan. Saimaannorppakannan kasvaessa pyydysvahingot todennäköisesti kasvaisivat. Uhanalaisten lohikalajien sivusaaliskuolleisuus todennäköisesti vähentyisi.

7 Työryhmän toimenpide-esitykset

Kalastusrajoitusten tulee olla ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestäviä. Saimaan kalastusta ja saimaannorpan suojelua yhteensovitetaan viiden vuoden jaksoissa hyvässä yhteistyössä ottaen huomioon saimaannorpan suojelun strategiassa asetetut tavoitteet suotuisan suojelun tason saavuttamiseksi.

Yhtenäiset rajoitusalueet edistävät rajoitusten hyväksyttävyyttä sekä kalastuksen valvontaa ja tiedottamista. Kalastusta rajoitetaan saimaannorpan kannalta tärkeillä alueilla mahdollistaen kannan palaaminen entisille elinalueille. Kalastusrajoitusten asettamisessa otetaan huomioon myös osakaskuntien toimintamahdollisuus, paikallisen sopimisen kehittäminen, kalastusoikeuden monipuolinen käyttömahdollisuus ja kotimaisen kalan käytön lisäämiseksi asetetut tavoitteet.

Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamiseksi asetetaan seuraavat yleiset tavoitteet:

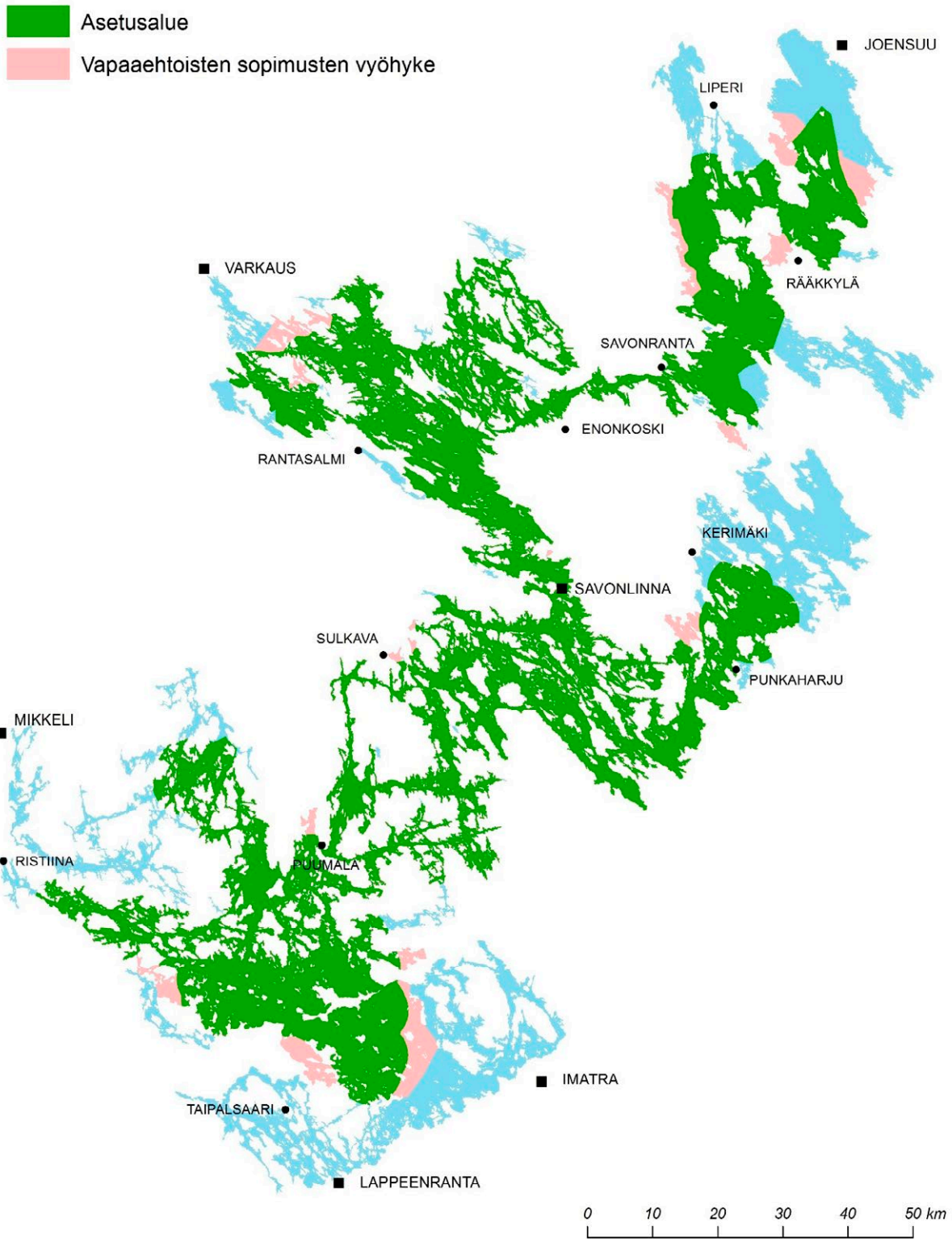
- Kalastusta rajoitetaan siten, että saimaannorpan kanta kasvaa suoje-
lustrategian tavoitteiden mukaisesti ja samalla turvataan mahdollisim-
man hyvät edellytykset ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestä-
välle kalastukselle, tuottavalle kaupalliselle kalastukselle ja monipuoliselle
vapaa-ajankalastukselle.
- Kalastusta rajoitetaan yhtenäisellä alueella, joka mahdollistaa saimaannorpan
palaamisen entisille elinalueille. Kalastusrajoitukset toteutetaan sopimusme-
nettelyllä, mutta rajoitusalueen yhtenäisyys tärkeimmillä lisääntymisalueilla ja
niiden välisillä liikkumisalueilla varmistetaan asetuksella. Reuna-alueilla suoje-
lua edistetään vapaaehtoisilla sopimuksilla.
- Saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamista toteute-
taan yhteistyöllä ja siitä tiedotetaan tehokkaasti. Toimenpiteillä ediste-
tään saimaannorpan suojelua sekä kalastuksen ja elinkeinojen kehittämistä
Saimaalla.
- Saimaan norppaturvallista kalastusta kehitetään hankkeiden, viranomaisten
ja kalastajien välisellä yhteistyöllä.
- Kalastusrajoitusten noudattaminen varmistetaan tehokkaalla viranomaisten,
neuvontajärjestöjen ja vesialueen omistajien yhteistyönä tapahtuvalla kalas-
tuksen valvonnalla ja neuvonnalla.

- Verkkokalastuksen rajoitusaikaa ja -aluetta muutetaan tarvittaessa, mikäli norpansuojelun tehostaminen sitä edellyttää.

7.1 Kalastuksen rajoittaminen ja pyydysten kehittäminen

Työryhmä esittää, että perustetaan yhtenäinen kalastusrajoitusalue pinta-alaltaan 2 800 km², mikä kattaa saimaannorpan 15 vuoden aikaiset lisääntymispaikat ja noin 5 km suojavyöhykkeen kuuttien syntymäpaikoista, sekä näitä yhdistävät keskeiset saimaannorpan liikkumisalueet (kuva 22). Tämän lisäksi työryhmä esittää, että suojelun kannalta kaikkien tärkeimmän alueen ulkopuolella ns. reunavyöhykkeellä vähintään 212 km² alueella sekä tulevilla uusilla pesimäalueilla noudatetaan vapaaehtoista sopimusmenettelyä Pohjois-Savon ELY-keskuksen ja vesialueen omistajien kesken (kuva 22). Vuosien 2016–2020 asetusalueesta 71 km² siirtyy vapaaehtoisten sopimusten vyöhykkeeseen.

Kuva 22. Työryhmä esittää kalastusrajoitusalueen laajuuden ja yhtenäisyyden varmistamista asetuksella.

Taulukko 5. Esitykset kalastusrajoituksista saimaannorpan suojelun turvaamiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Vastuu-taho	Hankkeet tai aikataulu
Kalastusrajoitukset vähentävät sivusaaliskuoletta sekä ovat samansisältöisiä ja alueellisesti yhtenäisiä saimaannorpan suojelun kannalta tärkeimmillä alueilla.	1) Asetetaan verkkokalastuskielto ja kielletään saimaannorpalle vaarallisimmat pyydykset ensisijaisesti sopimuksilla. Valtioneuvoston asetuksella varmistetaan alueen ja rajoitusten yhtenäisyys. Asetusalueen pinta-alaksi esitetään 2 800 km². Lisäys aikaisempaan asetukseen 300 km² ja voimassa olevaan sopimuksilla täydennettyyn rajoitusalueeseen 30 km².	MMM, ELY	Asetus voimaan 15.4.2021 alkaen. https://hkp.maanmittauslaitos.fi/hkp/published/fi/58ea3c59-cb35-4a35-9063-5ca2491fb531
	2) Valtioneuvoston asetuksen ja sopimusmenettelyn kalastuksen rajoittamistoimet ovat samansisältöiset ja säilyvät pääosin samansisältöisenä (muikkuverkkojen vapautusta verkkokalastuskiellosta jatketaan). • Työryhmä ei tee esitystä kalastusrajoitusajan kestosta vaan on sen sijaan laatinut vaikutusarvioinnin verkkokiellon päättymisestä joko kesäkuun tai heinäkuun loppuun. • Työryhmän jäsenten mielipiteet jakautuivat muikkuverkkojen vapauttamisen jatkamisesta. • Ympärivuotisesti saimaannorpalle vaarallisimpien pyydyksien käyttökieltoa jatketaan, mutta täsmennetään sääntelyä kieltämällä verkkojen madaltaminen pystylankojen avulla sekä vapauttamalla kiellosta norppaturvalliset pakoaukolliset rysät (liite 1.).	MMM, ELY	Verkkokalastuksen aiheuttamaa riskiä kuuteille vähennetään tiedotuksella erityisesti heikkojen pesimä-olojen vuosina. Mikäli seurannassa havaitaan edelleen muikkuverkkojen aiheuttamaa merkittävää kuoletta tarkistetaan kalastuskieltoa.

Tavoite	Toimenpide	Vastuu-taho	Hankkeet tai aikataulu
Saimaannorpan suojelua ja monipuolista kalastusta yhteensovitetään Saimaalla.	3) Vapaaehtoisella sopimusmenettelyllä laajennetaan rajoitusalueita asetusalueen reuna-alueella, 212 km ² suuruisella alueella ja lisäksi vuosittain uusilla pesimäalueilla.	MMM, ELY, kalatalouskeskukset, osakaskunnat	Kehittämishanke vuosille 2021–25.
Ajantasaiset kalastusrajoitukset ovat Saimaalla kaikkien kalastajien helposti saatavilla.	4) Kalastusrajoitusalue löytyy helposti digitaalisella kartalla. Saimaannorpan suojelemiseksi asetetuista kalastusrajoituksista ylläpidetään paikkatietoaineistoa. 5) Kalastusrajoituspalvelua hyödynnetään digitaalisten palvelujen kehittämisessä ja tiedon jakamisessa rajapinnan kautta.	ELY, MMM ELY, KKL, kalatalouskeskukset, SVK, maakuntaliitot	Ajantasainen paikkatietoaineisto löytyy www.kalastusrajoitus.fi Muun muassa "Etelä-Savosta vetovoimaisin järvikalastuskohde -hanke 2020–22" ja "Kalatalousalueet kartalle hanke".

Taulukko 6. Esitykset pyyntitapojen ja norppaturvallisen kalastuksen kehittämiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Vastuu-taho	Hankkeet tai aikataulu
Pyyntitapojen ja norppaturvallisen kalastuksen kehittäminen	6) Kaupallisen kalastuksen ja vapaa-ajankalastuksen pyydysten kehittämistä jatketaan hankerahoituksella yhdessä kalastusvälinevalmistajien, kalastajien, tutkijoiden ja asiantuntijoiden kanssa.	Luke, UEF, Metsä-hallitus, ELY	Our Saimaa Seal LIFE
	7) Vapaa-ajankalastajalle kehitetään kevätaikaiseen kalastukseen rantarysä.	KKL, SVK	Tiedotus- ja valistus-hanke sekä yhteistyö välinevalmistajien kanssa.
	8) Saimaalla käytettävien katiskojen norppaturvallisuutta parannetaan.	Kalatalous-keskukset, ELY, Metsä-hallitus	
	9) Norppaturvalliseen kalastukseen kannustetaan ja opastetaan myös rajoitusalueen sekä rajoitusajan ulkopuolella ottaen huomioon pyydysten soveltuvuus eri lajien pyyntiin eri vuodenaikoina.	Metsä-hallitus, ELY, MMM	Our Saimaa Seal LIFE

7.2 Kalastuksen valvonta ja tiedotus

Kalastuksen valvontaa tehostetaan ja monipuolista tiedotusta jatketaan saimaannorpan suojelemiseksi (taulukko 7). Metsähallituksen, kalatalousalueiden ja osakaskuntien oma-valvonta on jatkossakin perusta valvonnalle.

Taulukko 7. Esitykset kalastuksen valvonnan kehittämiseksi ja digitaalisten palvelujen kehittämiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Hankkeet ja aikataulu
Kalastuksen valvonnan kehittäminen	10) Kalastuksen valvonta on suunnitelmallista, sekä alueellisesti ja ajallisesti kattavaa saimaannorpan esiintymisalueella ja sitä tehdään säännöllisesti yhteistyössä viranomaisten, kalatalousalueiden ja vesialueen omistajien kanssa. Kalastuksen valvontaa lisätään kehittämishankkeiden avulla.	Kaikki valvontatahot MMM, Metsähallitus	Erillisrahoitus
	11) Kalastuksen valvonnan kausivalvontaa Metsähallituksessa lisätään alueellisesti ja pidennetään ajallisesti.	Metsähallitus, kalatalousalueet, ELY	Our Saimaa Seal LIFE
	12) Valvonnassa todetut kalastusrikkomukset viedään seuraamusprosessiin ja niistä raportoidaan.	Kaikki valvontatahot, poliisi	Our Saimaa Seal LIFE
	13) Valvonnasta tiedotetaan monipuolisesti ja näkyvästi sekä sen tuloksista raportoidaan vuosittain. Norppa-alueen valvontamääriä ja -tietoja kootaan yhteen.	Kaikki valvontatahot, Metsähallitus	
	14) Kalastuksen valvojista ja viranomaisista muodostetaan verkosto, jolle järjestetään yhteistä koulutusta, keskittyen käytännön valvontakoulutuksiin.	Metsähallitus, kalatalousalueet, kalatalouskeskukset, ELY	
	15) Kalastuksen valvojien yhteystietorekisteri perustetaan poliisin, Metsähallituksen ja ELY-keskusten käyttöön.	MMM, ELY, Metsähallitus	

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Hankkeet ja aikataulu
Kalastuksen valvonta on näkyvää ja tehokasta.	16) ELY-keskus valtuuttaa Metsähallituksen erätarkastajat ja Metsähallituksen erikseen palkkaamat kalastuksen valvojat sekä tarvittaessa kalatalousalueiden valvojia kalastuksenvalvontaan koko saimaannorpan esiintymisalueelle.	ELY, Metsähallitus, kalatalousalueet	Our Saimaa Seal LIFE
	17) Kalatalousalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmiin sisällytetyissä valvontasuunnitelmissa otetaan huomioon kalastusrajoitukset saimaannorpan suojelemiseksi. Nimetään vähintään 2 kalastuksen valvojaa per kalatalousalue ja heidän toimintansa turvataan riittävällä rahoituksella.	Kalatalousalueet	Perusvalvontatason lisäksi erillinen määräraha hanke- muotoiseen valvontaan.

Taulukko 8. Esitykset tiedotuksen, norppaturvallisen kalastuksen ja lainsäädännön kehittämiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Hankkeet ja aikataulu
Kalastuksen ja suojelun yhteensovittamisesta sekä norppaturvallisesta kalastuksesta tiedottaminen on tehokasta ja monipuolista.	18) Kalastajille, mökkeilijöille ja matkailijoille kerrotaan tehokkaasti kalastusmahdollisuuksista, norppaturvallisesta kalastuksesta, norpalle vaarallista pyydyksistä ja vaihtoehtoisista kalastustavoista.	Metsähallitus, ELY, järjestöt, kalatalouskeskukset, kalatalousalueet	Our Saimaa Seal LIFE Mökkivuokraajien infopaketit.
	19) Tiedottamisessa hyödynnetään yhä enemmän digitaalisia palveluja ja monikanavaista viestintää. Viestintää kehitetään yhteistyössä.	Kaikki toimijat	Norppaturvallisen kalastuksen tiedotevihkot ja sosiaalisen median hyödyntäminen. Saimaan maakuntien, kalatalousalueiden ja matkailun yhteinen kehittämishanke.
	20) Metsähallituksen norppanettisivut ylläpidetään ajantasaisena. Tiedotetaan pyydyksiin kuolleista norpista.	Metsähallitus	Vuosittainen valtakunnallinen monikanavainen viestintäkampanja kalastusrajoitusten alkaessa ja loppuessa. Kalatalousalueiden ja osakaskuntien internet-sivujen perustaminen ja kehittäminen.
	21) Tiedotetaan nopeasti ja alueellisesti kohdenetusti kuuttien syntymästä uusilla alueilla, erityisesti rajoitusalueiden ulkopuolella.	ELY, Metsähallitus, osakaskunnat, kalatalousalueet	
	22) Pyydyskehittämishankkeiden tuloksista tiedotetaan aktiivisesti ja tulokset ovat saatavilla norppaturvallisen kalastuksen kehittämiseksi.	MMM, ELY-keskus	
	23) Saimaan alueella myytäviin kalastuslupiin, liitetään ohjeet laillisista pyydystavoista ja kerrotaan norppaturvallisista kalastusmenetelmistä.	Metsähallitus, kalatalousalueet, osakaskunnat, ELY	
Lainsäädäntöä kehitetään havaittujen puutteiden ja tarpeen mukaisesti.	24) Kalastuslakia muutetaan niin, että saimaannorpan sivusaalisilmoitus tehdään Metsähallitukselle, eikä Luonnonvarakeskukselle.	MMM	
	25) Selvitetään kaupallisen kalastuksen toimintamahdollisuuksien edistämiseksi poikkeuslupien mahdollisuudet.	MMM	

7.3 Korvaukset vesialueen omistajille ja kaupallisille kalastajille

Taulukko 9. Esitykset saimaannorpan suojelusta aiheutuvien korvausten ja resurssien kehittämiseksi.

Tavoite	Toimenpide	Vastuu-taho	Hankkeet ja aikataulu
Vesialueen omistajille maksettava sopimus-korvaus on kannustava.	26) Vesialueen omistajien sopimuskorvauksia korotetaan tasolle 2,5 €/ha. Mikäli verkkokalastuksen rajoitusaika pitenee tulee korvauksen määrää nostaa samassa suhteessa.	MMM, ELY-keskus	
Kaupallisen kalastuksen toiminta-edellytykset ja kilpailukyky turvataan	27) Korvausmenettelyn tunnettavuutta lisätään ja korvaussummaa on korotettava vähintään kaksinkertaiseksi (160 000 €), vastaamaan haitan kärsijöiden määrää ja edes osaa saalismenetyksistä.	ELY-keskus	Saimaan alueen kaupallisille kalastajille suunnatut tiedotus-hankkeet ja keskustelutilaisuudet.
	28) Kaupallisia kalastajia kannustetaan investoimaan norppaturvallisiin pyydyksiin Euroopan meri- ja kalatalousrahaston tuella.	ELY-keskus / MMM	Saimaan alueen kaupallisille kalastajille suunnatut tiedotus-hankkeet ja keskustelutilaisuudet.

7.4 Tutkimus ja muut toimenpide-esitykset

Taulukko 10. Tutkimus- ja selvityshankkeiden sekä resurssien toimenpide-esitykset.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho	Hankkeet ja aikataulu
Saimaan kalastusrajoitusten vaikutukset suojeluun ja kalakantoihin tunnetaan.	29) Selvitetään kalastusrajoitusten vaikutuksia lajisuojeluun, kalakantoihin ja kalastukseen.	LUKE, MMM, Metsähallitus	
Selvitetään saimaannorpan suojelun ja kalastuksen yhteensovittamiseksi tietotarpeet.	30) Selvitetään rysämateriaalien vaikutus pyydyskuolleisuuden riskiin ja sovelletaan tuloksia kalastusrajoitusten kehittämisessä. 31) Selvitetään verkon ankkuroinnin ja painojen merkitys sivusaaliskuolleisuuden vähentämisessä. 32) Tarkastellaan muikkuverkkojen aiheuttamaa kuolleisuutta ja selvitetään syyt pyydyskuolleisuudelle pyydysteknisten ominaisuuksien suhteen. 33) Tutkitaan kalastusrajoitusten aiheuttamat saalismenetykset ja vaikutukset kaupallisessa nuotta- ja rysäkalastuksessa. Lisäksi tutkitaan saimaannorpan aiheuttama vaikutus saalismenetyksiin. 34) Saimaannorpan kuolinsyitä ja kalanpyydyskuolleisuuden seuranta jatketaan. Uusitaan tutkimus verkkokalastuksen sivusaaliskuolleisuudesta.	LUKE, MMM, Metsähallitus LUKE, MMM, Metsähallitus, ELY	Tutkimushanke.
Saimaannorpan suojeluun varataan kalatalous-toimijoille riittävät resurssit	35) Saimaannorpan suojelutoimissa ja sopimusmenettelyn kehittämisessä tarvittavat kalatalousviranomaisten tehtävät otetaan huomioon resursoinnissa.	TEM, MMM	

Liitteet

Liite 1. Esitys ympärivuotisesti kiellettävistä pyydyksistä.

Kielletään ympärivuotisesti seuraavat saimaannorpalle vaaralliset pyydykset:

- pitkäsiima;
- koukkupyydys, jossa käytetään syöttinä kalaa tai kalanpalaa;
- riimuverkko;
- verkko, jonka liina on pystylangoilla madallettu muusta kohtaa kuin liinan päistä
- verkko, jonka liina on tehty monisäikeisestä tai -kuituisesta langasta;
- solmuväliltään alle 60 millimetrin verkko, jonka liina on tehty 0,17 millimetriä paksummasta yksisäikeisestä langasta;
- solmuväliltään 60 millimetrin tai sitä suurempi verkko, jonka liina on tehty 0,20 millimetriä paksummasta yksisäikeisestä langasta;
- päältä suljettu rysä;
- päältä avoin rysä ja muu rysää vastaava seisova pyydys, jonka solmuväli on yli 55 millimetriä;
- katiska tai merta, jonka nielu on leveydeltään tai venytettynä yli 150 millimetriä

Pyydyksiä ja kalastustapoja koskevat rajoitukset eivät koske onkimista, pilkkimistä ja heitovapa- ja uistinkalastusta, vaikka niitä harjoitettaisiin kalasyöttiä käyttäen. Lisäksi kielto ei koske rysää, jossa käytetään kalapesän edessä norpanestokalteria sekä sen etupesä on katettu ja etupesän molemmissa nurkissa on vähintään yksi norpan pakoaukko leveydeltään vähintään 70 cm.

VIITTEET

- Jounela, P., Sipilä, T., Koskela, J., Tiilikainen, R., Auttila, M., Niemi, M., & Kunnasranta, M. 2019. Incidental bycatch mortality and fishing restrictions: impacts on juvenile survival in the Endangered Saimaa ringed seal *Pusa hispida saimensis*. *Endangered Species Research* 38: 91-99.
- Kolari, I., Eskelinen, P., Auvinen, H., Hirvonen, E., Jounela, P. & Moilanen, P. 2018. Vapaa-ajan kalastus Saimaalla 2014–2015. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 32/2018.
- Paloheimo, A. 2020. Yhteenvetoraportti: Saimaannorppa ja kalastus -kiertueen keskustelut. Kuinka saimaannorppan suojele ja Saimaan kalastusmääräykset ja rajoitusalueet ovat onnistuneet paikallisesti. Maa- ja metsätalousministeriö, raportti.
- Pokki, H., Pellikka, J., Eskelinen, P., & Moilanen, P. (2020). Regional fishing site preferences of subgroups of Finnish recreational fishers. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1860814>
- Saimaannorppa ja kalastus seurantaryhmä 2015. Työryhmämuistio 2015:4: Saimaannorppa ja kalastus -seurantaryhmän raportti. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisut.
- Virtanen, J., Setälä, J., Saarni, K. & Honkanen, A. 2003. Multiplicative Effects of the Fishery Industries in Finland: An Input-Output Approach. *The European Association of Fisheries Economists. The Fifteenth Annual Conference of the European Association of Fisheries Economists. Brest 15-16 May 2003.*
- Ympäristöministeriö 2017: Saimaannorppa suojeleminen strategia ja toimenpidesuunnitelma 2017.

Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2021

1 Saimaannorppa ja kalastus -työryhmän raportti

Maa- ja metsätalousministeriö

Hallituskatu 3 A, Helsinki
PL 30, 00023 Valtioneuvosto
mmm.fi

ISBN: 978-952-366-393-0 PDF

IISSN: 1797-397X PDF